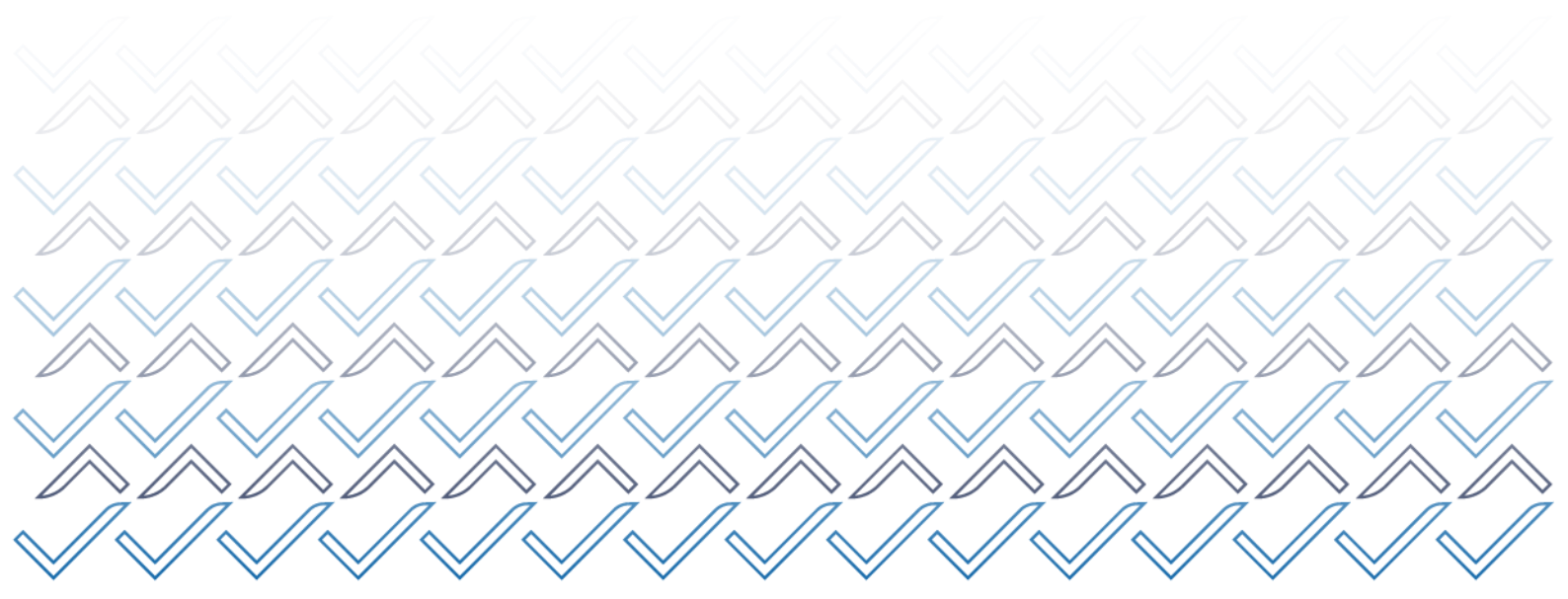

IŠANKSTINIO TYRIMO ATASKAITA

PAGALBA PABĖGĖLIAMS, JŲ SOCIALINĖ INTEGRACIJA

2023 m. birželio 8 d.

Nr. ITE-1

Valstybės kontrolė – aukščiausiaji valstybinio audito institucija – prižiūri, ar teisėtai ir efektyviai valdomas ir naudojamas valstybės turtas ir kaip vykdomas valstybės biudžetas. Valstybės kontrolė, teikdama audito pastebėjimus ir rekomendacijas, skatina teigiamą ir veiksmingą valstybinio audito poveikį valstybės finansų valdymo ir kontrolės sistemai bei į rezultatus ir visuomenės poreikius orientuotam viešajam valdymui. Daugiau apie Valstybės kontrolės veiklą ir valstybinio audito rezultatus – interneto svetainėje www.valstybeskontrolė.lt.

Audito grupė: Rasa Kudžmienė (departamento vadovė), Rasa Rakauskienė (grupės vadovė), Vilija Kontautė, Rasa Guobienė, Inga Mulvinskienė, Virginija Balkojytė, Giedrė Jurevičienė.

Išankstinio tyrimo ataskaita pateikta: Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui, Socialinių reikalų ir darbo komitetui, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, Sveikatos apsaugos ministerijai, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai, Migracijos departamentui, Užimtumo tarnybai, Pabėgėlių priėmimo centrui.

TURINYS

PAGRINDINIAI FAKTAI	4
SANTRAUKA	5
IŠANKSTINIO TYRIMO REZULTATAI	9
1. TOBULINTINAS PABĖGĖLIŲ INTEGRACIJOS PROCESAS	9
2. REIKIA GERINTI PASLAUGŲ TEIKIMĄ PABĖGĖLIAMS	15
2.1. Socialinė apsauga	16
2.2. Švietimas ir mokslas	20
2.3. Sveikatos priežiūra	26
PRIEDŲ SĄRAŠAS	29

PAGRINDINIAI FAKTAI

83,53 mln. Eur

panaudota prieglobstį ir laikinąją apsaugą gavusių užsieniečių paramai ir pagalbos priemonėms integracijai iš valstybės ir Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetų 2020–2022 m.

869

asmenims suteiktas prieglobstis 2020–2022 m.

68 352

asmenims suteikta laikinoji apsauga 2022 m.

38 proc.

prieglobsčio gavėjų 2022 m. Užimtumo tarnyboje registravosi pakartotinai per 1 metų laikotarpį.

2 miestuose

Kaune ir Klaipėdoje 2022 m. nebuvo sukomplektuotos išlyginamosios klasės, nors vaikų skaičius buvo pakankamas.

6 proc.

pabėgėlių ukrainiečių vaikų, kurie mokėsi ugdymo įstaigose, 2022 m. gavo švietimo pagalbą.

55 proc.

prieglobsčio gavėjų, lankiusių lietuvių kalbos kursus, nurodė, kad kursai nepadėjo integruotis į darbo rinką ir visuomenę.

SANTRAUKA

Audito objekto svarba

2019 m. EPBO šalyse gyveno apie 6 mln. pabėgėlių¹. Rusijos sukeltas karas Ukrainoje lėmė pabėgėlių judėjimą: iki 2022 m. rugsėjo vidurio ES ir kitose EBPO šalyse buvo užregistruoti beveik 5 mln. karo pabėgėlių iš Ukrainos². 2022 m. Lietuvoje prieglobstis suteiktas 337 asmenims, laikinąją apsaugą gavo per 68 tūkst. Ukrainos karo pabėgėlių. Remiantis EBPO prognozinėmis tikėtina, kad rizikos veiksnių, galinčių sukelti kitas humanitarines krizes, ateityje nesumažės, o migrantų srautai neaplenks ir daugelio EBPO šalių³, todėl jos turėtų būti pasirengusios reaguoti į šiuos srautus ir kylančias rizikas.

Pabėgėlių integracija apima platų valstybės, savivaldybių ir nevyriausybinų organizacijų paslaugų spektrą (darbo paieškos, švietimo, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros ir kt.). Gerindamos pabėgėlių galimybes įsidarbinti, priimančiosios šalys gali ne tik panaudoti ekonominį jų potencialą, bet ir palengvinti integraciją, nes dirbantys pabėgėliai vietos bendruomenėje geriau priimami. Nesugebėjimas integruoti pabėgėlius kainuoja – didėja socialinė atskirtis, įtampa ir nelygybė visuomenėje⁴. Todėl svarbu, kad pabėgėlių integracijoje dalyvaujančios institucijos laiku būtų pasirengusios teikti jiems reikiamas paslaugas, o Socialinės apsaugos ir darbo ministerija užtikrintų tinkamą paramos teikimo ir integracijos koordinavimą, atsiskaitymą už rezultatus.

Audito tikslas ir apimtis

Audito⁵ tikslas – išanalizuoti pagalbos ir integracijos pabėgėliams (prieglobsčio ir laikinosios apsaugos gavėjams) sistemą, vykstančius ar planuojamus pokyčius ir nustatyti su tuo susijusias problemas.

Audito subjektai – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kuri koordinuoja ir prižiūri paramos užsieniečių, gavusių prieglobstį Lietuvos Respublikoje, integracijai teikimą. Kitos pagalbą pabėgėliams teikiančios ir jų integracijoje dalyvaujančios įstaigos: Sveikatos apsaugos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Pabėgėlių priėmimo centras, Užimtumo tarnyba, Migracijos departamentas.

Vertintas laikotarpis – 2020–2022 metai.

¹ OECD (2019), Ready to Help?: Improving Resilience of Integration Systems for Refugees and other Vulnerable Migrants, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264311312-en>.

² OECD (2022), International Migration Outlook 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/30fe16d2-en>.

³ OECD (2019), Ready to Help?: Improving Resilience of Integration Systems for Refugees and other Vulnerable Migrants, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264311312-en>.

⁴ Ten pat.

⁵ Išankstinis tyrimas yra veiklos audito proceso etapas, kurio metu renkama ir vertinama informacija apie nagrinėjamą veiklos sritį, siekiant nustatyti joje esančias problemas. Remiantis išankstinio tyrimo rezultatais atliekamas pagrindinis tyrimas. Tačiau, esant tam tikroms aplinkybėms, siekiant racionaliai naudoti audito išteklius, pagrindinis tyrimas gali būti neatliekamas ir auditas baigiamas išankstiniu tyrimu: pvz., audituojamas subjektas ėmėsi veiksnių problemoms spręsti, audituojamoje srityje įvyko pokyčių, dėl kurių tolesnis audito atlikimas gali nesukurti reikiamo poveikio ir kt. Išankstinio tyrimo ataskaitoje nurodomos nustatytos problemos neteikiant audituojamam subjektui rekomendacijų.

Rinkome informaciją savivaldybėse (Vilniaus m., Kauno m., Klaipėdos m., Panevėžio m., Jonavos r.), Aplinkos ministerijoje, Studijų kokybės vertinimo centre, Valstybinėje ligonių kasoje, Valstybinėje duomenų agentūroje, Nacionalinėje švietimo agentūroje, nevyriausybinėse organizacijose: Lietuvos Raudonasis kryžius, VŠĮ „Nuoširdus rūpestis“, „Vilniaus arkivyskupijos Caritas, Maltos ordino pagalbos tarnyboje ir VŠĮ Nacionaliniame socialinės integracijos institute.

Auditas atliktas pagal tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus, taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai“ (31 psl.).

Pagrindiniai audito rezultatai

Rezultatyvesnei pabėgėlių integracijai reikia stiprinti integracijos proceso koordinavimą, priimti sprendimus dėl laikinosios apsaugos gavėjų integracijos ir pagalbos priemonių teikimo.

1. Pabėgėlių integracijos procesas

Reikėtų nustatyti ne tik prieglobsčio gavėjų, bet ir laikinąją apsaugą gavusių asmenų integracijos procesą, kad būtų galima operatyviau jiems padėti. Lietuvoje trūksta pabėgėlių integracijoje dalyvaujančių institucijų veiklos koordinavimo, ypač vietos savivaldos aktyvesnio įsitraukimo. Institucijos neturi tikslų duomenų apie šalyje gyvenančius, besimokančius ar dirbančius pabėgėlius, todėl nėra galimybės stebėti, kaip asmenys, kuriems nebeteikiama parama, integruojasi į visuomenę, ir jiems padėti (1 skyrius, 9 psl.).

2022 m. 97 proc. integracijos programose dalyvavusių prieglobsčio gavėjų ir 49 proc. ukrainiečių buvo susitelkę trijuose didmiesčiuose, todėl reikėtų įvertinti rizikas, kurias gali sukelti didelė pabėgėlių koncentracija kai kuriose šalies vietose (pvz. įtampa būsto pasiūlai, segregacija, eilės paslaugoms gauti) ir jas valdyti (1 skyrius, 9 psl.).

Buvo nustatytas neigiamas visuomenės požiūris į prieglobsčio gavėjus: 2021 m. 47 proc. Lietuvos gyventojų nenorėtų su jais gyventi kaimynystėje, 28 proc. – dirbti vienoje darbovietėje, 48 proc. – išnuomoti būsto, todėl reikia vykdyti visuomenės tolerancijos pabėgėlių atžvilgiu skatinimo kampanijas (1 skyrius, 9 psl.).

2. Pagalbos ir integracijos paslaugų teikimas pabėgėliams

Užimtumo tarnyboje 2020–2022 m. registruotų prieglobsčio gavėjų skaičius didėjo sparčiau, negu įsidarbinusių: registruotų pabėgėlių padaugėjo 3,4 karto (nuo 114 iki 393), įsidarbinusių – 2,8 karto (nuo 75 iki 209). Per 2022 m. įsidarbino 56,9 proc. tarnyboje registruotų ukrainiečių. Lietuvių kalbos žinių ir kvalifikacijos trūkumas, neigiamos visuomenės nuostatos mažina pabėgėlių įsidarbinimo galimybes, asmenys įsidarbina žemesnės negu jų turima kvalifikacija darbe, o tai nėra tvaru. 2020–2022 m. didėjo pakartotinai per 1 metų laikotarpį Užimtumo tarnyboje užsiregistravusių prieglobsčio gavėjų dalis: 2020 m. – 30 proc., 2022 m. – 38 proc. Pabėgėlių integraciją į darbo rinką didintų geresnės lietuvių kalbų žinios, perkvalifikavimo galimybės (2.1 poskyris, 16 psl.).

Reikėtų steigti išlyginamąsias klases pabėgėlių vaikams savivaldybėse, kuriose vaikų skaičius pakankamas joms sukomplektuoti: 2020–2023 m. klasės sukomplektuotos 13

savivaldybių⁶, jų nebuvo Kaune, Klaipėdoje. Tik 10 mokyklų (iš 33 2022 m. birželio mėn. tikrintų Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos sudarytos darbo grupės) mokiniai buvo mokomi ukrainiečių kalbos ir (ar) Ukrainos istorijos. Reikėtų stiprinti švietimo pagalbos procesą: Nacionalinės švietimo agentūros duomenimis, 2022 m. švietimo pagalbą gavo tik apie 6 proc. ukrainiečių. 2022 m. 42 proc. apklaustų ugdymo įstaigų įvardijo, kad nėra atliekama lietuvių kalba nekalbančių nepilnamečių pažangos ir rezultatų stebėseną. Nors pabėgėlių vaikų pasiekimai nėra vertinami, pagal Bendrųjų ugdymo planų nuostatas vertinama kiekvieno vaiko individuali pažanga (2.2 poskyris, 20 psl.).

Nenumatyta, kas ir kaip turi organizuoti kalbos mokymus laikinąją apsaugą gavusiems asmenims, jiems nenumatyti kultūros pažinimo mokymai, svarbūs sėkmingai integracijai. 22 proc. ukrainiečių nurodė neturėję galimybės lankyti kalbos kursus, nors norėjo. 2022 m. savivaldybės nepanaudojo 311 tūkst. Eur (iš 790 tūkst. Eur) kalbos kursų organizavimui ukrainiečiams. 2020–2022 m. tik 5,6 proc. suaugusių prieglobsčio gavėjų Pabėgėlių priėmimo centre ir 37,8 proc. savivaldybėse mokėsi lietuvių kalbos, nėra reikalavimo jiems organizuoti kultūros pažinimo mokymus savivaldybėse. Nėra kalbos ir kultūros pažinimo mokymo metodikų, o naudojamų nepakanka pasiruošti savarankiškam gyvenimui, įgyti žinių, reikalingų darbui, integruotis į bendruomenę, įgyti išsilavinimą, nevertinamas mokymų efektyvumas. Reikalingas didesnis koordinavimas pabėgėlius mokant lietuvių kalbos ir kultūros pažinimo (2.2 poskyris, 20 psl.).

Pabėgėliams sudarytos sąlygos gauti sveikatos priežiūros paslaugas, tačiau galima gerinti kalbinį prieinamumą: iš 18 sveikatos priežiūros įstaigų 7-iose (39 proc.) nenumatyti veiksmai, kuriais lietuviškai nekalbantys asmenys būtų nukreipti pas specialistus, galinčius suteikti paslaugas kitomis kalbomis⁷ (2.3 poskyris, 26 psl.).

Priežastys, dėl kurių auditas baigiamas išankstiniu tyrimu

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2023-02-03 patvirtino pabėgėlių iš Ukrainos ankstyvajai integracijai vykdyti projektą⁸. Suplanuota stiprinti pabėgėlių registracijos ir leidimų gyventi išdavimą, gerinti jų priėmimo sąlygas, prisidėti prie savivaldybėse vykdomų ankstyvosios pabėgėlių integracijos veiklų, pasirengti galimam trečiųjų valstybių piliečių antplūdžiui (įskaitant apgyvendinimo vietų paruošimą), užtikrinti sklandžius duomenų mainus tarp institucijų pritaikant Valstybės duomenų valdymo platformą. Šiam projektui numatyta 10,1 mln. Eur, priemonės planuojama įgyvendinti 2024 metais. Ministerija yra suplanavusi ir užsieniečių integraciją skatinančias komunikacijos kampanijas⁹, numatyta 700 tūkst. Eur.

Pabėgėlių pagalbos ir integracijos sistema būtų geriau pasirengusi, jei būtų įgyvendintos ankstesniais metais Valstybės kontrolės teiktos rekomendacijos aktualios visiems Lietuvoje gyventiems asmenims. Valstybės kontrolė 2017–2021 m. teikė rekomendacijas

⁶ Akmenės r., Jonavos r., Kauno m., Kauno r., Kretingos r., Marijampolės, Panevėžio m., Prienų r., Radviliškio r., Raseinių r., Šiaulių m., Švenčionių r., Vilniaus m.

⁷ Iš apklaustų 22 sveikatos priežiūros įstaigų atsakė 18. Prieiga per internetą: https://sppd.lrv.lt/uploads/sppd/documents/files/7_TYRIMO%20ATASKAITA_NACIONALINE.pdf.

⁸ Projekto „Pabėgėlių iš Ukrainos priėmimas ir ankstyva integracija“ finansavimo aprašas.

⁹ 2021–2030 m. plėtros programos vykdytojos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sutelkties plėtros programa. Veikla „Užsieniečių integraciją skatinančios komunikacijos kampanijos, orientuotos į skirtingus tikslus (pvz., neteisėto darbo rizika, viešosios nuomonės keitimas), organizavimas“.

užimtumo, švietimo, sveikatos priežiūros srityse, bet dalies jų įgyvendinimas vėluoja arba jos įgyvendintos iš dalies¹⁰ (detalesnį išankstinio tyrimo rezultatų dalyje).

Įvertinus 2023 m. įvykusius pokyčius, suplanuotas priemonės pabėgėlių integracijai ir ankstesnių auditų metu teiktų rekomendacijų įgyvendinimo būklę, auditas baigiamas išankstiniu tyrimu. Ataskaitoje pateiktos įžvalgos bus naudingos įgyvendinant Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos suplanuotas priemones ir priimant sprendimus integracijos procesui tobulinti.

¹⁰ <https://www.valstybeskontrole.lt/LT/AtviriDuomenys>.

IŠANKSTINIO TYRIMO REZULTATAI

1. TOBULINTINAS PABĖGĖLIŲ INTEGRACIJOS PROCESAS

1. Prieglobsčio gavėjų integracija – abipusis, sudėtingas ir daugiasluoksnis procesas, reikalaujantis tiek prieglobsčio gavėjų pasiruošimo integruotis juos priimančioje valstybėje ir jos visuomenėje, tiek visuomenės, jos vietos bendruomenių pasiruošimo priimti naujus narius. Šio proceso siektinas rezultatas – prieglobsčio gavėjų įsitraukimas į visavertį valstybės socialinį, ekonominį, kultūrinį ir politinį gyvenimą, apimantis lygiavertį jų dalyvavimą švietimo, sveikatos priežiūros, socialinės apsaugos ir darbo sistemose. Lietuvoje asmeniui, prašančiam prieglobsčio, gali būti suteiktas pabėgėlio statusas arba papildoma apsauga¹¹. Laikinoji apsauga suteikiama esant užsieniečių, negalinčių grįžti į savo kilmės valstybę, antplūdžiui į Europos Sąjungą arba kylant tokio antplūdžio pavojui, ji suteikiama neatidėliotinai ribotam laikui¹².

Laikinąją apsaugą gavusių asmenų integracijos procesas nenustatytas

2. Prasidėjus karo pabėgėlių iš Ukrainos antplūdžiui, sprendimai dėl jiems teikiamos pagalbos buvo priimami konkrečioms problemoms spręsti (1 pav.).

1 pav. Pagalbos karo pabėgėliams procesas

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal teisės aktus.

3. Nuo 2022-04-01 įtvirtinta teisė laikinąją apsaugą gavusiems asmenims gauti vienkartinę išmoką įsikurti ir kompensaciją vaikų ugdymo pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas išlaidoms apmokėti¹³. Nuo 2022-07-15 išplėstos šių asmenų teisės dėl aprūpinimo būstu (nemokamai gyventi valstybės ir savivaldybių, fizinių ir juridinių asmenų savanoriškai pasiūlytose apgyvendinimo vietose, gauti paramą būstui įsigyti ar jį išsinuomoti), detalizuotas sveikatos priežiūros, socialinių, darbo rinkos paslaugų,

¹¹ Įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties (2004-04-29 Nr. IX-2206), 86 str. 1 d., 87 str. 1 d.

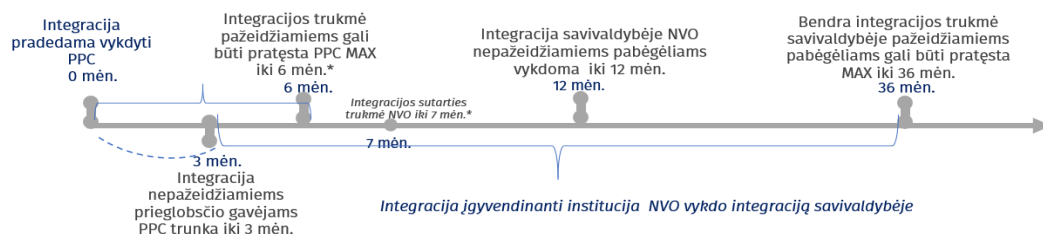
¹² Ten pat, 92 str. 1 d.

¹³ Vyriausybės 2022-03-30 nutarimas Nr. 285 „Dėl Vyriausybės 2016-10-05 nutarimo Nr. 998 „Dėl Valstybinės paramos prieglobsčio gavėjų integracijai tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, 2.13 p.

užimtumo rėmimo priemonių gavimo sąlygos, piniginės socialinės paramos, vienkartinį išmokų skyrimo tvarkos¹⁴.

- Užsitęsus karo veiksams Ukrainoje, šalys, kurios iš pradžių rūpinosi trumpalaikė pagalba, pradėjo taikyti daugiau integracijos priemonių, vertintas galimas poreikis pereiti iš laikinų paramos priemonių į bendras šalyse taikomas priemones¹⁵. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2023-02-03 patvirtino pabėgėlių iš Ukrainos ankstyvajai integracijai vykdyti projektą¹⁶ ir savivaldybės gali gauti lėšas šioms veikloms finansuoti: informavimui, konsultavimui, tarpininkavimui, atstovavimui, pilietinio orientavimo mokymams, priemonėms, palengvinančioms galimybę įsiliesti į darbo rinką, bendriems renginiams su vietos bendruomene. Numatyta 2 637,4 tūkst. Eur PMIF lėšų.
- Priešingai nei laikinąją apsaugą gavusiems asmenims, prieglobsčio gavėjų integracijos procesas yra numatytas teisės aktuose¹⁷. Integracija pradeda Pabėgėlių priėmimo centre, tęsiama savivaldybėse, prižiūrint integraciją įgyvendinančioms institucijoms (2 pav.).

2 pav. Prieglobsčio gavėjų integracijos procesas

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Pabėgėlių priėmimo centro duomenis ir teisės aktus.

- Reglamentavus laikinąją apsaugą gavusių asmenų integracijos procesą, būtų galima operatyviau priimti sprendimus ir suteikti pagalbą.

Trūksta tarpinstitucinio bendradarbiavimo, ypač su vietos savivalda

- Lietuvoje nėra koordinuojamas regioninių ir vietos valdžios institucijų ir socialinės apsaugos įstaigų bendradarbiavimas prieglobsčio gavėjų socialinės apsaugos klausimais. Integracijos procesas tebėra fragmentiškas dėl tarpinstitucinio bendradarbiavimo ir lyderystės stokos¹⁸. Prieglobsčio gavėjų integracijoje dalyvauja valstybės institucijos (ministerijos ir jų pavaldžios įstaigos), nevyriausybines organizacijos, savivaldybės (3 priedas).
- Pabėgėlių priėmimo centras nurodė¹⁹, kad sudėtinga bendradarbiauti su savivaldybėmis, nes jos pasyviai įsitraukia į pabėgėlių integracijos procesus. Trys integraciją savivaldybėse

¹⁴ Įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 pakeitimo įstatymas, 43 str.

¹⁵ OECD (2022), International Migration Outlook 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/30fe16d2-en>.

¹⁶ Projekto „Pabėgėlių iš Ukrainos priėmimas ir ankstyva integracija“ finansavimo aprašas.

¹⁷ Vyriausybės 2016-10-05 nutarimu Nr. 998 patvirtintas Lietuvos valstybės paramos užsieniečių integracijai teikimo sąlygų ir tvarkos aprašas.

¹⁸ G. Blažytė „Pabėgėlių integracija Europoje atsakingas požiūris“. Projekto „Nacionalinio integracijos vertinimo mechanizmo“ (NIEM) 2022 m. nacionalinė ataskaita.

¹⁹ 2023-01-16 susitikimo su Pabėgėlių priėmimo centru pateikta informacija.

įgyvendinančios NVO²⁰ taip pat nurodė tarpinstitucinio bendradarbiavimo trūkumą, ypač savivaldybių aktyvesnio įsitraukimo: pvz., Vilniaus m. savivaldybėje nėra koordinatoriaus, NVO pabėgėlių integracijos klausimais kreipiasi bendra tvarka, laukiama eilėje.

9. Penkių atsirinktų savivaldybių²¹ paklausus, kaip jos koordinuoja pabėgėlių integraciją, 3 iš 4 atsakymus pateikusiųjų savo dalyvavimą integracijos procese sieja su socialinės paramos ir socialinių paslaugų teikimu. Tik Jonavos r. savivaldybėje Socialinių paslaugų centro Imigrantų informacijos centras vieno langelio principu teikia prieglobsčio gavėjams ir ukrainiečiams pagalbą visais klausimais ir esant poreikiui tarpininkauja, bendradarbiauja su sveikatos priežiūros, švietimo ir kitomis įstaigomis bei NVO. Panevėžio m. savivaldybė nurodė, kad informaciją nuo karo Ukrainoje pabėgusiems asmenims teikia bendruoju telefonu.
10. Būtina skatinti didesnį tarpinstitucinį bendradarbiavimą, ypač su vietos savivalda. Tarpinstitucinio bendradarbiavimo ir jo koordinavimo trūkumą nurodo ir EBPO²². Rekomenduojama sukurti visų institucijų, dalyvaujančių pabėgėlių priėmimo ir integracijoje, veiksmų koordinavimo mechanizmus, kuriuos būtų galima greitai aktyvuoti, užtikrinti, kad integracijos klausimais dialogas vyktų su vietos ir regionų valdžios institucijomis, sukurti paskatas koordinuoti viešuosius ir nevalstybinius subjektus, apibrėžti paslaugų teikimo standartus ir normas.

Nėra sprendimų, kokius duomenis apie pabėgėlius naudinga kaupti

11. Migracijos departamentas neturi duomenų, kiek iš viso prieglobstį ir laikinąją apsaugą gavusių asmenų gyvena Lietuvoje. Duomenys apie šalyje gyvenančius, besimokančius ar dirbančius užsieniečius renkami bendrai, neišskiriant jų pagal buvimo teisinį statusą. Migracijos departamento paaiškinimu, duomenys apie užsieniečius nėra patikimi, nes ne visi deklaruoja gyvenamąją vietą ar išvykimą iš Lietuvos. Migracijos departamento duomenimis 2020–2022 m. pabėgėlio statusas suteiktas 839 asmenims (2020 m. – 80, 2021 m. – 443, 2022 m. – 316), papildoma apsauga – 30 asmenų (2020 m. – 1, 2021 m. – 8, 2022 m. – 21). 2022 m. priimti 68 352 sprendimai išduoti leidimus laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje užregistruotiems Ukrainos karo pabėgėliams (66 027 – laikinosios apsaugos pagrindu, 2 325 – humanitariniais pagrindais). Migracijos departamento teigimu, ar visi prieglobsčio ir laikinosios apsaugos gavėjai faktiškai gyvena Lietuvoje galėtų būti įsitikinama tik tikrinant užsieniečių buvimą jų nurodytoje gyvenamojoje vietoje, tokia kontrolė taptų neproporcingai didele administracine našta, abejotinas kontrolės tikslingumas²³.
12. SADM būtų reikalingi duomenys apie asmenis, kurie gyvena Lietuvoje ir kuriems nebeteikiama parama integracijai, nes, neturint tokių duomenų, nėra galimybės stebėti, kaip jie integruojasi į visuomenę²⁴. Trūksta duomenų, kurie leistų stebėti ilgiau Lietuvoje

²⁰ Susitikimų (2023-01-25 su VŠĮ „Nuoširdus rūpestis“ ir „Vilniaus arkivyskupijos Caritas“, 2023-01-11 su Lietuvos Raudonasis kryžius) metu pateikta informacija.

²¹ Jonavos r., Vilniaus m., Kauno m., Klaipėdos m. ir Panevėžio m.

²² OECD (2019), Ready to Help?: Improving Resilience of Integration Systems for Refugees and other Vulnerable Migrants, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264311312-en>; OECD (2018), Working Together for Local Integration of Migrants and Refugees in Paris, OECD Regional Development Studies, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264305861-en>.

²³ Migracijos departamento 2023-06-07 raštas Nr. 9.3.2-E-6179 -15, GD-1269.

²⁴ Susitikimas 2023-01-05 su SADM.

gyvenančių migrantų integraciją, ypač vaikų švietimo srityje²⁵. Nacionalinės švietimo agentūros paaiškinimu, nėra duomenų apie prieglobstį gavusių asmenų vaikų dalyvavimą ugdyme, nes duomenys renkami bendrai apie užsieniečius, neišskiriant jų pagal buvimo Lietuvoje teisinį statusą. Neiškiriami ir nuo karo pabėgusių ukrainiečių vaikai.

13. Pabėgėlių priėmimo centras nurodė patiriantis problemų dėl valstybės institucijų laiku nesuvestų ar neatnaujintų duomenų: pvz., atvykus deklaruoti prieglobsčio gavėjui gyvenamąją vietą, paaiškėja, kad nėra duomenų apie jo šeimos statusą, sudėtį. Nedeklaravus gyvenamosios vietos, negalima registruoti vaikų į ugdymo įstaigas, gauti išmokas savivaldybėje. Duomenų rinkimas išskaidytas, trūksta susistemintų duomenų. Migracijos departamento teigimu, tai vienietinės duomenų suvedimo klaidos, jos ištaisomos, duomenys patikslinami²⁶.
14. Savivaldybės taip pat pasigenda galimybės gauti duomenis apie užsieniečius, gyvenančius jų savivaldybėje ar atvykstančius gyventi į ją. Savivaldybėse duomenų rinkimas ir analizė yra fragmentiška, pasigendama tiek bendradarbiavimo su valstybinėmis institucijomis duomenų apsikaitimo srityje (pvz., Migracijos departamentu), tiek duomenų koordinavimo pačiose savivaldybėse²⁷.
15. Pabėgėlių priėmimo centras Migracijos departamentui teikia duomenis apie per metus integracijos programose dalyvavusių asmenų skaičių, tačiau tai nėra unikalūs asmenys (tas pats asmuo gali dalyvauti integracijoje centre, vėliau – savivaldybėse, nutraukti ir iš naujo pradėti integraciją). 2020–2022 m. integracijos programose dalyvavo 751 asmuo centre ir 1 496 asmenys savivaldybėse (1 lentelė).

1 lentelė. Integracijos programose dalyvavusių asmenų skaičius (2020–2022 m.)

Integracijos vieta	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Pabėgėlių priėmimo centre	62	314	375
Savivaldybėse (NVO)	283	482	731

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Migracijos departamento ir Pabėgėlių priėmimo centro duomenis

16. Duomenys apie karo pabėgėlius iš Ukrainos kaupiami sistemoje „Palantir“. Valstybės duomenų valdymo agentūra nurodo²⁸, kad šalyje esančių karo pabėgėlių skaičius nėra tikslus, nes ne visi užsiregistruoja Migracijos departamente. 4²⁹ (iš 5) savivaldybės nurodė susiduriančios su problemomis dėl laiku neatnaujinamų ar netikslų šios sistemos duomenų (ypač apie išvykusius asmenis).
17. Migracijos departamento teigimu, savivaldybių teisė gauti joms reikalingus konkrečių pabėgėlių asmens duomenis turėtų būti nustatyta teisės aktuose, o duomenys galėtų būti teikiami pagal asmens duomenų teikimo ir gavimo sutartis. Visi ukrainiečiai, atitinkantys laikinosios apsaugos suteikimo sąlygas, yra registruojami, todėl, departamento vertinimu, neužsiregistravę ukrainiečiai neturėtų būti laikomi karo pabėgėliais. Be to, užsieniečiai, turintys leidimą gyventi ir išvykstantys iš Lietuvos ilgiau nei 6 mėnesiams, turi pareigą deklaruoti išvykimą iš šalies, pateikdami deklaraciją deklaravimo įstaigoms

²⁵ G. Blažytė, A. Krisčiūnaitė, „Su migrantais susijusių duomenų rinkimo, analizės ir viešinimo Lietuvoje apžvalga“.

²⁶ Migracijos departamento 2023-06-07 raštas Nr. 9.3.2-E-6179 -15, GD-1269.

²⁷ G. Blažytė, A. Krisčiūnaitė, „Su migrantais susijusių duomenų rinkimo, analizės ir viešinimo Lietuvoje apžvalga“.

²⁸ Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/ukraine-dashboards> (skirtukas INFO).

²⁹ Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos m. ir Jonavos r.

(seniūnijoms)³⁰. Departamento teigimu, karo pabėgėlių skaičius turėtų būti nustatomas pagal „Palantir“ duomenis.

18. Duomenys apie Lietuvoje gyvenančius pabėgėlius padėtų įvertinti integracijos priemonių rezultatyvumą ir poveikį, priimti sprendimus dėl priemonių tobulinimo.
19. Valstybės duomenų valdysenos 2023 m. programoje³¹ suplanuoti darbai „Teisėtos migracijos ir tarptautinės apsaugos gavėjų duomenų valdymas ir mainai“, „Karo pabėgėlių iš Ukrainos duomenų valdymas ir mainai“, kuriuos įgyvendinus valstybės institucijos duomenis apie pabėgėlius gaus per Valstybės duomenų agentūros Valstybės duomenų valdysenos informacinę sistemą.

Neįvertintos galimos rizikos dėl didelės pabėgėlių koncentracijos

20. Pabėgėliai patys pasirenka, kur nori gyventi, valstybės mastu išskaidymo politika nėra taikoma. 2022 m. 97 proc. (708 iš 731) prieglobsčio gavėjų integracijos programose dalyvavo trijuose didmiesčiuose (Vilniuje – 81 proc., Kaune – 12 proc., Klaipėdoje – 4 proc.) (4 priedas). Likusieji 23 asmenys – 7 savivaldybėse. Ukrainiečiai apsigyveno visoje Lietuvoje ir 49 proc. jų susitelkė trijuose didmiesčiuose: Vilniuje – 27 proc. (19 626 asmenys), Kaune – 12 proc. (8 491), Klaipėdoje – 10 proc. (7 437). Kiti apsigyveno likusiose 57 savivaldybėse (5 priedas).
21. Reikėtų įsivertinti galimas rizikas, kurias gali sukelti didelė pabėgėlių koncentracija kai kuriose Lietuvos vietose ir kaip geriausiai paskirstyti pabėgėlius. Taip būtų sumažinta neigiamų pasekmių (pvz. įtampos būsto pasiūlai, segregacijos, eilių paslaugoms gauti) galimybė, sudarytos sąlygos jų geresnei ekonominei integracijai³².

Savivaldybėse trūksta informacijos pabėgėliams suprantama kalba

22. 2022 m. 12,6 proc. savivaldybių (iš 5 tyrime dalyvavusių) informacija įstaigose prieinama tik lietuvių kalba, 53,8 proc. įstaigų internetinis puslapis nepritaikytas asmenims, nekalbantiems lietuviškai. Ne ES piliečiams trūksta aiškios, susistemintos ir suprantama kalba pateikiamos informacijos, kokios paslaugos jiems priklauso, įstaigų kontaktų, viešojo transporto veikimo tvarkos³³. 2023 m. 37,36 proc. ukrainiečių teigia, kad gaunama informacija nėra suprantama ir aiški arba tokia yra iš dalies³⁴.
23. Penkių atsitiktų savivaldybių interneto svetainėse sukurti puslapiai apie pagalbą karo pabėgėliams iš Ukrainos, tačiau 2³⁵ iš jų ne visa ukrainiečiams aktuali informacija pateikiama

³⁰ Migracijos departamento 2023-06-07 raštas Nr. 9.3.2-E-6179 -15, GD-1269.

³¹ Patvirtinta finansų ministro 2023-01-27 įsakymu Nr. 1K-28.

³² Prieiga per internetą: Housing support for Ukrainian refugees in receiving countries (oecd.org) (žiūrėta 2023-02-08); OECD (2019), Ready to Help?: Improving Resilience of Integration Systems for Refugees and other Vulnerable Migrants, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264311312-en>

³³ Ne ES šalių piliečių poreikių analizė, Diversity Development Group, 2022 m.

³⁴ Lietuvoje gyvenančių pabėgėlių iš Ukrainos poreikių vertinimas, Raudonasis kryžius, 2023.

³⁵ Jonavos r. sav. detalesnė informacija apie švietimo paslaugas, socialinę paramą ukrainiečiams teikiama tik lietuvių kalba; Panevėžio m. skiltyje ukrainiečiams detalesnė informacija apie paramą teikiama tik lietuvių kalba.

užsienio kalba³⁶. Vėliau³⁷ Panevėžio m. savivaldybė informaciją (apie socialinę paramą, kur kreiptis, kokius dokumentus pateikti ir kt.) paskelbė lietuvių ir anglų kalbomis.

24. Interneto svetainėse anglų kalba pateikiama ne visa prieglobsčio gavėjams aktuali informacija: Jonavos r., Panevėžio, Kauno ir Klaipėdos m. informacija apie savivaldybės teikiamas paslaugas pateikiama tik lietuvių kalba³⁸, Vilniaus m. – lietuvių ir ukrainiečių. Yra savivaldybių, kurios taiko priemones, palengvinančias atvykusiems prieglobsčio gavėjams ar ukrainiečiams galimybes pasinaudoti teikiamomis paslaugomis.

Savivaldybių taikomų informavimo priemonių pavyzdžiai

Jonavos r. sav. sukurtą vieno langelio pagalbos pabėgėliams sistema, kai visi atvykstantys pabėgėliai, imigrantai nukreipiami į Jonavos r. socialinių paslaugų centro Imigrantų informacijos centrą.

Vilniaus m. sav. išversti į rusų k. prašymai dėl būsto kompensacijų.

Vilniaus ir Klaipėdos m. sav. sveikatos priežiūros įstaigos skelbia sąrašus užsienio kalba kalbančių gydytojų, Vilniaus m. yra galimybė būti nukreiptam į užsienio kalba (anglų arba rusų) kalbančius registratorius.

Klaipėdos m. sav. kilus karui Ukrainoje pasitelkiant savanorius vertėjus (ukrainiečių ir rusų k.) Klaipėdos miesto gydymo įstaigose buvo sudarytos vertinimo telefonu galimybės.

25. Savivaldybės turėtų teikti daugiau informacijos apie paslaugas pabėgėliams suprantama kalba. Reikia užtikrinti, kad migrantai galėtų lengvai rasti patikimą informaciją apie savo teises ir pareigas ir jiems teikiamas viešąsias paslaugas. Tai svarbu norint sklandžiai vykdyti migracijos ir integracijos procesus ir užkirsti kelią ypač pažeidžiamiems migrantams tapti melagingos informacijos ir blogiausiu atveju prekybos žmonėmis nusikaltimų aukomis³⁹.

Vykdamos visuomenės tolerancijos pabėgėlių atžvilgiu skatinimo kampanijos

26. Buvo pastebėtas neigiamas visuomenės požiūris prieglobsčio gavėjų, musulmonų ir tamsesnio gymio užsieniečių atžvilgiu⁴⁰. Lietuvos gyventojai nurodė, kad 2020 ir 2021 m. nenorėtų su pabėgėliais gyventi kaimynystėje (atitinkamai 27 ir 47 proc.), dirbti vienoje darbovietėje (19 ir 28 proc.), pabėgėliams išnuomoti būsto (27 ir 48 proc.)⁴¹.
27. Svarbu visuomenę informuoti apie pabėgėlių integracijos procesą ir dirbti su bendruomenėmis prieš jiems atvykstant⁴². Nepaisant to, kad iš pradžių visuomenė solidarizavosi priimdama Ukrainos karo pabėgėlius, bet gali kilti susierzinimas dėl jiems taikomų specialių sąlygų, todėl šalis turėtų galvoti apie toleranciją skatinančias priemones, pvz., plėtoti komunikaciją su vietos bendruomenėmis, stebėti jų reakciją⁴³.

³⁶ Žiūrėta 2023-02-21.

³⁷ Žiūrėta 2023-05-18.

³⁸ <https://www.jonava.lt/en>, <https://www.panevezys.lt/en/welcome.html>, <http://en.kaunas.lt/>, <https://paslaugos.vilnius.lt/>, <https://www.klaipeda.lt/en/city/292/> žiūrėta 2023-02-21.

³⁹ COMMUNICATE ON THE UKRAINIAN REFUGEE CRISIS AND BUILD SUPPORT OF HOST COMMUNITIES © OECD 2022.

⁴⁰ Ne ES šalių piliečių poreikių analizė, Diversity Development Group, 2022 m.

⁴¹ <http://www.ces.lt/wp-content/uploads/2010/02/Visuomen%C4%97s-nuostat%C5%B3-apklauso-rezultatai-2021.pdf>

⁴² OECD (2019), Ready to Help?: Improving Resilience of Integration Systems for Refugees and other Vulnerable Migrants, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264311312-en>.

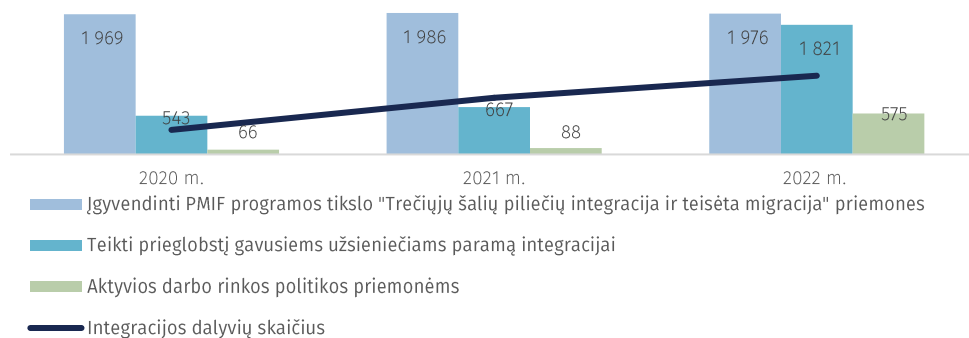
⁴³ Responding to the Ukrainian refugee crisis | International Migration Outlook 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/30fe16d2-en>.

28. Visuomenės tolerancijos užsieniečių atžvilgiu skatinimo priemonės vykdomos įgyvendinant Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2021 m. veiksmų plano priemones ir PMIF lėšomis finansuojamus projektus (6 priedas). Viešinimo priemonėms panaudota 735,5 tūkst. Eur. 2020–2022 m. SADM ir PPC vykdė kitas informavimo apie pabėgėlių integraciją veiklas⁴⁴. Švietimo, komunikacijos ar kitas veiklas nurodė organizavusios 2⁴⁵ iš 5 apklaustų savivaldybių. SADM yra suplanavusi⁴⁶ užsieniečių integraciją skatinančios komunikacijos kampanijas. Joms numatyta 700 tūkst. Eur 2021–2027 m. PMIF lėšų.
29. Svarbu keisti visuomenės neigiamas nuostatas pabėgėlių atžvilgiu, nes dėl įvairių išorės veiksnių, tarp jų geopolitinės padėties, klimato kaitos ir pan. žmonių migracijos mastai augs ir tam reikia rengtis.

2. REIKIA GERINTI PASLAUGŲ TEIKIMĄ PABĖGĖLIAMS

30. 2020–2022 m. integracijoje dalyvavusių prieglobsčio gavėjų skaičius išaugo 6 kartus Pabėgėlių priėmimo centre, 2,6 karto savivaldybėse. Integracijos programose dalyvavo 751 asmuo centre ir 1 496 asmenys savivaldybėse. Panaudota 3 031 tūkst. Eur paramai, 5 931 tūkst. Eur įgyvendinti PMIF priemones⁴⁷, 729 tūkst. Eur aktyvioms darbo rinkos politikos priemonėms (3 pav.).

2 lentelė. Integracijos programose 2020–2022 m. dalyvavusių asmenų skaičius ir valstybės biudžeto (įskaitant Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondą) išlaidos integracijai pagal priemones, tūkst. Eur

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal SADM, Užimtumo tarnybos ir Migracijos departamento duomenis

⁴⁴ SADM rengė pranešimus spaudai, organizavo tinklalaidės, diskusijas transliuojamas socialiniuose tinkluose, pokalbių laidas; PPC – vietos bendruomenių susitikimus su pabėgėlių stovyklų gyventojais, norinčių integruotis šalyje užsieniečių susitikimus su užsieniečiais, sėkmingai įsikūrusiais Lietuvoje.

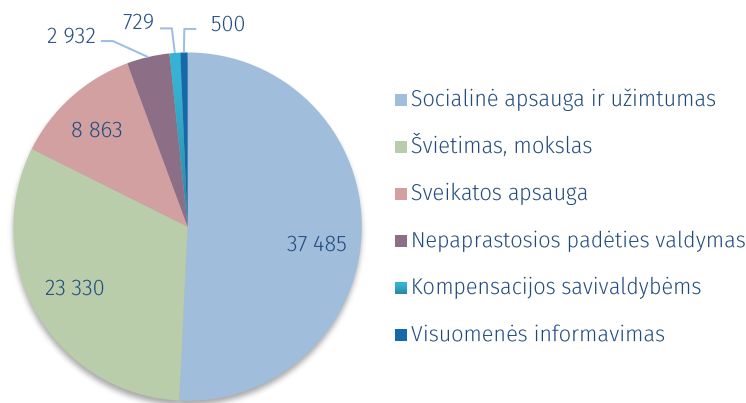
⁴⁵ Panevėžio m., Jonavos r., Klaipėdos, Kauno, Vilniaus m. sav. atsakymų nepateikė.

⁴⁶ 2021–2030 m. Sutelkties plėtros programos pagrindimas.

⁴⁷ PMIF integracijos priemonės taikomos ne tik prieglobsčio gavėjų, bet visų trečiųjų šalių piliečių integracijai. Tikslinė grupė – šeimos susijungimo, darbo, humanitariniu ir kitais pagrindais leidimus gyventi Lietuvoje turintys asmenys (2020 m. – 1511, 2021 m. – 1301, 2022 m. – 2770).

31. Pagalbos priemonėms karo pabėgėliams iš Ukrainos 2022 m. panaudota 67 437 tūkst. Eur iš valstybės biudžeto (7 priedas), sveikatos priežiūros paslaugoms finansuoti panaudota 6 403 iš PSDF, ir 37 485 tūkst. Eur (50,8 proc. visų asignavimų) panaudota ukrainiečių socialinei apsaugai ir užimtumui (4 pav.).

3 pav. Valstybės ir Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetų asignavimai, 2022 m. panaudoti nuo karo pabėgusių ukrainiečių pagalbos priemonėms, tūkst. Eur

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal ministerijų, Užimtumo tarnybos ir Valstybinės ligonių kasos duomenis

2.1. Socialinė apsauga

32. 2022 m. 62 proc. apklaustų prieglobsčio gavėjų nurodė, kad jų gaunamos pajamos yra žemiau skurdo ribos. Socialinė parama yra per maža, kad būtų galima oriai gyventi, ji per trumpai teikiama. Trūksta informacijos, kokios socialinės paslaugos jiems priklauso ir kur tokią informaciją galėtų gauti⁴⁸.
33. Prieglobsčio gavėjams individualiai nustatyti integracijos laikotarpiu mokamos išmokos ir teikiamos paslaugos (8 priedas). Socialinė parama ir paslaugos pabėgėliams, kaip ir Lietuvos piliečiams, teikiamos savivaldybėse (9 priedas). Sąlygos paramai gauti ir jos dydis nesiskiria, išskyrus tai, kad ukrainiečių vaikams nemokamas maitinimas ir vienkartinė išmoka būtiniausioms mokinio reikmėms skiriami nereikalaujant pateikti dokumentus, reikalingus jų teisei į šią paramą nustatyti. Ukrainiečių socialinei paramai 2022 m. panaudota 12,7 mln. Eur.

Pabėgėlių apgyvendinimo problemos

34. Lietuvoje nėra institucijos, kuri koordinuotų prieglobsčio gavėjų apgyvendinimą savivaldybėse, siūlytų joms priemones, kurios padėtų patenkinti prieglobsčio gavėjų būsto poreikius, jų gyvenimą integracijai perspektyvioje aplinkoje. Neigiamai vertinama, kad valstybinės institucijos, išskyrus Pabėgėlių priėmimo centrą, nedalyvauja ieškodamos būsto prieglobsčio gavėjams, šį klausimą palikdamos spręsti NVO ar patiems prieglobsčio gavėjams⁴⁹. NVO⁵⁰ teigia, kad būsto paieška yra viena aktualiausių problemų sėkmingai

⁴⁸ Projekto „Nacionalinio integracijos vertinimo mechanizmo“ (NIEM) 2022 m. nacionalinė ataskaita.

⁴⁹ Ten pat.

⁵⁰ Susitikimų (2023-01-25 su VšĮ „Nuoširdus rūpestis“, „Vilniaus arkivyskupijos Caritas“ ir 2023-01-11 su Lietuvos Raudonoju kryžiumi) metu pateikta informacija.

integracijai savivaldybėje: dėl išankstinių būsto savininkų nuostatų, nenoro pasirašyti būsto nuomos sutartis, prieglobsčio gavėjų lūkesčių, poreikių, finansinių galimybių, kalbos barjero, socialinių būstų trūkumo. Integracijos savivaldybėse metu prieglobsčio gavėjams mokama vienkartinė įsikūrimo pašalpa ir būsto nuomos mokesčio dalies kompensacija. 2020–2022 m. kompensacijoms panaudota 699,8 tūkst. Eur, vienkartinėms įsikūrimo pašalpoms – 204,6 tūkst. Eur iš valstybės biudžeto (10 priedas).

35. Ukrainiečiams sudėtinga rasti būstą dėl kalbos barjero, visuomenės nuostatų. Nuomos kainos didmiesčiuose aukštos, o savivaldybės turi nepakankamai socialinių būstų. Pabėgėliai nėra priskiriami pažeidžiamų asmenų grupei, kuriai būtų suteikiama teisė gauti socialinį būstą lengvesnėmis sąlygomis⁵¹. Socialinis būstas 2020–2022 m. suteiktas 3 savivaldybėse 36 pabėgėliams (Jonavos r. – 24, Kauno m. – 6, Vilniaus m. – 6). Eilėje gauti šį būstą laukė 88 pabėgėliai: Klaipėdoje – 30, Jonavoje – 26, Kauno m. – 32.
36. Pabėgėlių priėmimo centras nurodė, kad savivaldybėse prieglobsčio gavėjų prašymai dėl būsto nuomos dalies kompensacijos neišnagrinėjami per nustatytą laiką. Pabėgėliai išmokų kartais negauna 2 ar 3 mėnesius, todėl patiria dar didesnę finansinę ir socialinę riziką. Panevėžio m. savivaldybė nurodė, kad socialinės paramos ir socialinių paslaugų teikimo organizavimą pabėgėliams apsunkina dažni teisės aktų pasikeitimai ir duomenų trūkumas, kai pabėgėliai migruoja iš vienos savivaldybės į kitą.
37. Ukrainiečiams, kaip ir prieglobsčio gavėjams, mokama vienkartinė įsikūrimo pašalpa ar būsto nuomos mokesčio dalies kompensacija: 2022 m. 2 046 asmenys gavo iš viso 410 tūkst. Eur pašalpų, 2 264 asmenys – iš viso 853,48 tūkst. Eur kompensacijų. Skirtingai negu prieglobsčio gavėjams, ukrainiečiams netaikomas reikalavimas deklaruoti turtą ir pajamas, netaikomas minimalus tinkamo būsto naudingo ploto normatyvas, jų nuomos sutarties terminas gali būti trumpesnis nei 1 metai⁵². Ukrainiečiams laikinoji apsauga pratęsta iki 2024 m. kovo mėn.⁵³. Nevertinama, ar būtų tikslinga jiems nustatyti reikalavimą deklaruoti pajamas ir turtą.
38. Ukrainiečiai, skirtingai negu prieglobsčio gavėjai, turi teisę gyventi neatlygintinai savivaldybėms priklausančiose patalpose. 4 (iš 5) atsakymus pateikusių savivaldybių duomenimis, Jonavos r. savivaldybė apgyvendino 197, Klaipėdos m. – 216, Panevėžio m. – 24, Vilniaus m. – 60 ukrainiečius. Fiziniais ir juridiniams asmenims, apgyvendinusiems ukrainiečius, 2022 m. išmokėta 10,2 mln. Eur kompensacijų.
39. Apgyvendinimas vien pabėgėlių centruose nėra geras integracijos į visuomenę aspektu, todėl reikia galvoti apie ilgalaikį apgyvendinimą⁵⁴. Rengiantis priimti daugiau pabėgėlių iš trečiųjų šalių, projekte „Pabėgėlių iš Ukrainos priėmimas ir ankstyva integracija“ planuojama paruošti 18 tūkst. apgyvendinimo vietų 21 savivaldybėje⁵⁵, skirta 2 781,0 tūkst. Eur PMIF lėšų.

⁵¹ G. Blažytė, G., S. Stoma, „Savivaldybių atsakas į karo pabėgėlių iš Ukrainos priėmimą: patirtys, iššūkiai ir gerosios patirtys“, 2022m.

⁵² Įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties, 94 str. 3 d. 5 p.

⁵³ ES Teisingumo ir vidaus reikalų tarybos 2022-10-13 sprendimas dėl laikinosios apsaugos pratęsimo.

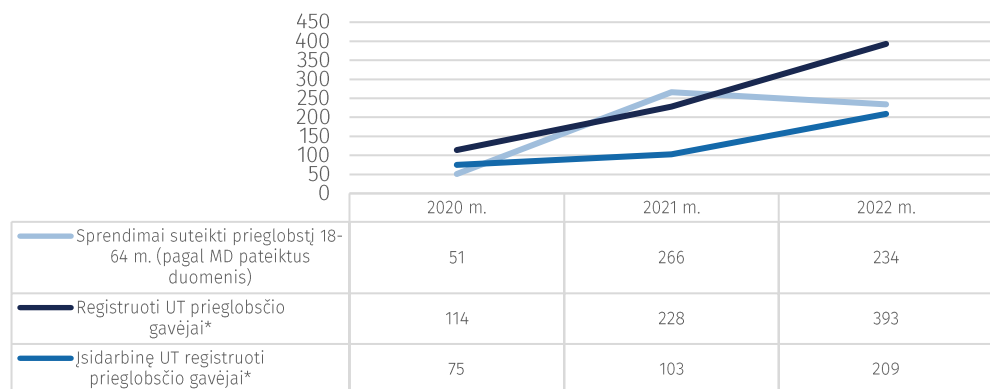
⁵⁴ Prieiga per internetą: Housing support for Ukrainian refugees in receiving countries (oecd.org) (žiūrėta 2023-02-08).

⁵⁵ Alytaus r., Anykščių r., Ignalinos r., Kalvarijos, Kėdainių r., Kupiškio r., Lazdijų r., Marijampolės, Pagėgių (2 sutartys), Panevėžio m., Panevėžio r., Radviliškio r., Rietavo, Šalčininkų r., Šiaulių r., Šilalės r., Švenčionių r., Tauragės r., Telšių r., Utenos r., Zarasų r.

Lietuvių kalbos žinių ir kvalifikacijos trūkumas, neigiamos visuomenės nuostatos mažina pabėgėlių įsidarbinimo galimybes

40. Institucijos (SADM, Užimtumo tarnyba) neturi tikslių duomenų, kiek prieglobsčio gavėjų įsidarbina. Tarnyba renka duomenis apie pabėgėlių įsidarbinimą, kai jie registruojasi tarnyboje, tačiau į šią grupę įtraukia ne tik prieglobsčio gavėjus, bet ir perkeliamus asmenis.
41. Užimtumo tarnyboje 2020–2022 m. registruotų prieglobsčio gavėjų skaičius didėja sparčiau, nei įsidarbinusių (5 pav.). Tai rodo, kad užimtumo skatinimo sistema gali patirti iššūkių, jeigu ateityje sparčiau didėtų prieglobsčio gavėjų skaičius.

4 pav. Prieglobsčio gavėjų įsidarbinimas

Prieglobsčio gavėjai gali būti ne tik pabėgėlio statusą ar papildomą apsaugą turintys asmenys, tačiau ir perkeliama asmenys. 2022 m. pateikta be Ukrainos piliečių, tačiau galėjo patekti kitų pilietybių laikinosios apsaugos gavėjai.

Šaltinis: Valstybės kontrolė pagal Užimtumo tarnybos ir Migracijos departamento duomenis

42. Užimtumo tarnyboje 2022 m. užsiregistravo 46,7⁵⁶ proc. visų 18–64 m. amžiaus ukrainiečių, iš jų įsidarbino 56,9 proc. (11 365 asmenys). 2022 m. pabaigoje dirbo apie 50⁵⁷ proc. visų per 2022 m. Lietuvoje užregistruotų 18–64 m. amžiaus ukrainiečių. EBPO duomenimis, ES šalyse įsidarbina 56 proc. (2016 m.) pabėgėlių, vidutiniškai per pirmus 5 metus — 1 iš 4 pabėgėlių⁵⁸.
43. 50 proc. prieglobsčio gavėjų lietuvių kalbos gebėjimų trūkumą⁵⁹ ir 42 proc. jų išankstinį darbdavių nusistatymą⁶⁰ laiko iššūkiu įsidarbinant. 25,1 proc. ukrainiečių kalbos barjeras⁶¹ trukdo įsidarbinti. Užsieniečiai dėl lietuvių kalbos barjero dirba žemesnės kvalifikacijos ir lietuvių kalbos nereikalaujančius darbus. EBPO mini, jog kalbų kursai turėtų būti pritaikyti prie prieglobsčio gavėjų įsidarbinimo perspektyvų⁶². Užimtumo tarnybos teigimu, darbdaviai nėra patenkinti nemokamo lietuvių kalbos mokymo

⁵⁶ Migracijos departamento duomenimis, 2022 m. Lietuvoje užregistruoti 42 710 18–64 m. asmenys, Užimtumo tarnybos pateiktais duomenimis, joje registravosi 19 958 Ukrainos karo pabėgėliai.

⁵⁷ Užimtumo tarnybos duomenimis, pateiktais remiantis darbdavių pranešimais Sodrai apie Lietuvoje dirbančius užsieniečius, 2022-12-31 dirbo 21 536 Ukrainos piliečių, įsidarbinusių po vasario 24 d.

⁵⁸ OECD (2019), Ready to Help?: Improving Resilience of Integration Systems for Refugees and other Vulnerable Migrants, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264311312-en>.

⁵⁹ Tarptautinio projekto „Nacionalinis integracijos vertinimo mechanizmas“ metu atliktos anoniminės anketinės apklausos rezultatai, VŠĮ „Diversity Development Group“, 2022 m.

⁶⁰ Ne ES šalių piliečių poreikių analizė, VŠĮ „Diversity Development Group“, 2022, 32 psl.

⁶¹ Lietuvoje gyvenančių pabėgėlių iš Ukrainos poreikių vertinimas: apklausos rezultatai, Lietuvos raudonasis kryžius, 2023 m.

⁶² OECD (2019), Ready to Help?: Improving Resilience of Integration Systems for Refugees and other Vulnerable Migrants, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264311312-en>.

kokybe, kalbos įgūdžius galėtų pagerinti kalbos mokymas darbo vietoje⁶³. Įgyvendinant PMIF projektą⁶⁴, buvo numatytos mentorystės paslaugos ir lietuvių kalbos mokymas darbo vietoje, tačiau mokymas nevyko. Pabėgėlių priėmimo centro paaiškinimu, projektas įgyvendinti pradėtas 2021 m. pabaigoje ir pirmiausiai buvo renkamas mokymų poreikis, organizuojami profesiniai mokymai bei teikiamos kitos konsultacijos. Profesiniai mokymai užtrunka keletą mėnesių, o po jų įsidarbinę užsieniečiai neišreiškė poreikio lietuvių kalbos mokytis darbo vietoje arba darbdaviai nesudarė tokių sąlygų.

44. Neretai priimančios šalys yra linkusios nuvertinti kvalifikaciją, dėl ko pabėgėliai dirba darbą, kuriam yra per aukštos kvalifikacijos, o tai nėra tvaru⁶⁵. Per 2020–2022 m. didėjo pakartotinai per 1 metų laikotarpį Užimtumo tarnyboje užsiregistravusių prieglobsčio gavėjų dalis: 2020 m. – 30 proc. (34 iš 114), 2021 m. – 18 proc. (42 iš 228), 2022 m. – 38 proc. (153 iš 393). Ukrainos karo pabėgėlių 2022 m. pakartotinai registravosi 7 proc. (1437 iš 19 958).
45. Prieglobsčio gavėjai nepriskiriami pažeidžiamų asmenų grupei ir nėra taikomos jokios lengvatos pripažįstant jų įgytą išsilavinimą ar profesinę kvalifikaciją⁶⁶. Ne ES piliečiai pasigenda lankstumo atsizvelgiant ne tik į baigtų studijų diplomą, bet ir į turimą darbo patirtį⁶⁷. Ukrainiečiams numatyta palengvinta vieno langelio principu paremta užsienyje įgytos kvalifikacijos pripažinimo procedūra (11 priedas).⁶⁸ 2⁶⁹ atsirinktų (iš 13) pripažinimą vykdančių kompetentingų institucijų (10 profesijų) pateiktais duomenimis, ukrainiečiams kvalifikacija buvo pripažinta 96 proc. (371 iš 387) atvejų.
46. Lietuvoje galima atlikti užsienyje įgytos kvalifikacijos akademinį pripažinimą asmeniui neturint jį įrodančių dokumentų⁷⁰, tačiau Studijų kokybės vertinimo centras nurodė⁷¹, kad per 3 metus niekas dėl to nesikreipė. Centras teigia, kad pabėgėliams tai nepatrauklu, nes reikia pateikti daug informacijos, procedūra ilgai užtrunka, pripažintos kvalifikacijos negalima naudoti kitoje šalyje.
47. Prieglobsčio gavėjai teigia, kad dėl dokumentų trūkumo yra sunku dalyvauti profesinio mokymo programose⁷². Užimtumo tarnyboje taikant aktyvias darbo rinkos politikos priemones pabėgėliai dažniausiai dalyvauja įdarbinimo subsidijuojant priemonėje (2022 m. apie 63 proc. prieglobsčio gavėjų ir 73 proc. ukrainiečių), rečiau – profesinio mokymo priemonėje (2022 m. apie 21 proc. prieglobsčio gavėjų ir 14 proc. ukrainiečių) (12 priedas). 2022 m. po 28 dienų iš dalyvavusių profesinio mokymo priemonėje įsidarbino 26 proc. prieglobsčio gavėjų ir 34 proc. ukrainiečių, iš įdarbinimo subsidijuojant priemonėje – atitinkamai 61 ir 65 proc. Po 6 mėn. iš dalyvavusių profesinio mokymo priemonėje dirbo

⁶³ Susitikimų su Užimtumo tarnyba (2023-01-11, 2023-01-17) metu pateikta informacija.

⁶⁴ Projektas Nr. PMIF-2.1.7-K-01-002 „Užsieniečių verslumo ir įsitraukimo į darbo rinką skatinimas“, iki 2023-12-31.

⁶⁵ OECD (2019), Ready to Help?: Improving Resilience of Integration Systems for Refugees and other Vulnerable Migrants, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264311312-en>.

⁶⁶ Tarptautinio projekto „Nacionalinis integracijos vertinimo mechanizmas“ metu atliktos anoniminės anketinės apklausos rezultatai, VŠĮ „Diversity Development Group“, 2022 m.

⁶⁷ Ne ES šalių piliečių poreikių analizė, VŠĮ „Diversity Development Group“, 2022, 28 psl.

⁶⁸ Išsilavinimo ir kvalifikacijų, susijusių su aukštojo mokslo ir įgytų pagal užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų švietimo programas, pripažinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Vyriausybės 2012-02-29 nutarimu Nr. 212; susitikimai: 2023-03-16 su ŠMSM, 2023-03-23 su Studijų kokybės vertinimo centru.

⁶⁹ Švietimo, mokslo ir sporto, Aplinkos ministerijos.

⁷⁰ Išsilavinimo ir kvalifikacijų, susijusių su aukštojo mokslo ir įgytų pagal užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų švietimo programas, pripažinimo tvarkos aprašas, 2023-03-16 susitikimas su ŠMSM.

⁷¹ 2023-03-23 susitikimo su Studijų kokybės vertinimo centru metu pateikta informacija.

⁷² Ne ES šalių piliečių poreikių analizė, VŠĮ „Diversity Development Group“, 2022, 28 psl.

55 proc. prieglobsčio gavėjų ir 57 proc. ukrainiečių, iš įdarbinimo subsidijuojant priemonėje – atitinkamai 63 ir 29 proc. (13 priedas).

48. Užimtumo tarnybos duomenimis, 2022 m. 16 (iš 209) prieglobsčio gavėjų ir 6 598 (iš 21 536) ukrainiečių buvo įdarbinti į trūkstamas⁷³ profesijas. Susiduriama su problema, kai prieglobsčio gavėjai nėra įgiję trūkstamų profesijų žinių, neturi kvalifikacijos dokumentų, dauguma ukrainiečių moterys, kurios dėl kvalifikacijos trūkumo ar kitų apribojimų negali užimti tų profesijų. Tačiau ukrainiečiai užėmė regionuose darbo vietas, kurios yra sunkiau užpildomos dėl didelės darbuotojų paklausos, pvz., sveikatos sektoriuje⁷⁴.
49. Savarankišką veiklą pradėjusių prieglobsčio gavėjų dalis nuo tarnyboje registruotų asmenų sudarė: 2020 m. – 9, 2021 m. – 7, 2022 m. – 11 proc. 2015 m. ES savarankiškai dirbo 19 proc. imigrantų, o vietos gyventojų – 14 proc. EBPO pastebi, kad pirmus 3 metus savarankiškai dirbančių asmenų dalis yra mažesnė, o po 5 metų jų dalis didėja⁷⁵. PMIF projekte⁷⁶ prieglobsčio gavėjams suplanuoti mokymai (kaip įsteigti verslą ir jį vystyti) nevyko, nes PPC paaiškinimu, nebuvo poreikio, nors pabėgėliai nurodo, kad neteikiamos paslaugos, padedančios jiems užsiimti verslu (kuriant verslo planus, finansinė / logistinė parama ir pan.)⁷⁷. Pabėgėlių priėmimo centro teigimu, norintys kurti verslą nukreipiami į Užimtumo tarnybą, vykdančią savarankiško užimtumo rėmimo priemonę. Tarnybos duomenimis, 2020–2022 m. prieglobsčio ir laikinosios apsaugos gavėjai paramos verslui kurti negavo.
50. Valstybės kontrolė 2021 m. teikė rekomendacijas⁷⁸ Užimtumo tarnybai atlikti įsidarbinimo galimybių, paslaugų pažangos ir visų savarankiškos darbo paieškos rezultatų bei aktyvių darbo rinkos politikos priemonių efektyvumo vertinimus. Suplanuotos priemonės įgyvendintos, rekomendacijos poveikio vertinimas numatytas 2030 metais. Rekomendaciją nustatyti priemones, kurios užtikrintų, kad būtų atrenkami ir darbdaviams pasiūlomi tinkami kandidatai, Užimtumo tarnybos paaiškinimu, planuojama įgyvendinti 2024-aisiais. 2020 m. teikta rekomendacija Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai⁷⁹ įdiegti vieno langelio principą įvairiais būdais (formalioju, neformalioju, savišvietos ir darbo patirties) įgytų kompetencijų vertinimui ir pripažinimui. Jos įgyvendinimas vėluoja.

2.2. Švietimas ir mokslas

Nėra komplektuojamos išlyginamosios klasės, ypač didmiesčiuose

51. Dėl psichologinių traumų ir mokymosi pertraukų pabėgėlių vaikų integracija į mokyklą yra sudėtingesnė nei kitų migrantų vaikų, todėl svarbu komplektuoti išlyginamąsias (įvadinės)

⁷³ Profesijų, kurių darbuotojų trūksta Lietuvos Respublikoje, sąrašas pagal ekonominės veiklos rūšis 2022 metams, patvirtintas Užimtumo tarnybos direktoriaus 2021-11-12 įsakymu Nr. V-457.

⁷⁴ Susitikimų su Užimtumo tarnyba (2023-01-11, 2023-01-17) metu pateikta informacija.

⁷⁵ OECD (2019), Ready to Help?: Improving Resilience of Integration Systems for Refugees and other Vulnerable Migrants, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264311312-en>.

⁷⁶ Projektas Nr. PMIF-2.1.7-K-01-002 „Užsieniečių verslumo ir įsitraukimo į darbo rinką skatinimas“.

⁷⁷ Tarptautinio projekto „Nacionalinis integracijos vertinimo mechanizmas“ metu atliktos anoniminės anketinės apklausos rezultatai, VŠĮ „Diversity Development Group“, 2022 m.

⁷⁸ 2021-12-22 valstybinio audito ataskaita Nr. VAE-8 „Užimtumo tarnybos veikla didinant užimtumą“.

⁷⁹ 2020-01-31 valstybinio audito ataskaita Nr. VAE-2 „Ar profesinis mokymas organizuojamas efektyviai“.

klases⁸⁰. 2020 m. 29,6 proc. apklaustų ugdymo įstaigų nurodė, kad lietuvių kalba nekalbantys vaikai neturi galimybės mokytis išlyginamojoje klasėje ar išlyginamojoje mobilioje grupėje. Švietimo sistema turėtų būti labiau pritaikyta užsieniečių vaikų poreikiams, nes jie susiduria su papildomais iššūkiais: lietuvių kalbos gebėjimų trūkumu, mokyklos (ne)gebėjimu prisitaikyti prie valstybine kalba nekalbančių mokinių⁸¹. Mažesnėse savivaldybėse yra poreikis sudaryti išlyginamąsias klases ar grupes, būriant skirtingose mokyklose ugdomus vaikus⁸².

52. Išlyginamosios klasės sukomplektuotos 13 savivaldybių⁸³ (2020–2021 m. – 5⁸⁴, 2021–2022 m. – 7⁸⁵, 2022–2023 m. – 11⁸⁶). ŠMSM rekomendavo ukrainiečių vaikus, nemokančius lietuvių kalbos, mokyti išlyginamosiose klasėse ar išlyginamosiose mobiliosiose grupėse bent iki 1 metų⁸⁷. Papildomos išlyginamosios klasės 2022–2023 m. buvo sukomplektuotos 7 savivaldybėse⁸⁸. Pradinio ugdymo išlyginamosiose klasėse mokėsi 39 ukrainiečiai (nuo 2022-09-01 iki 2022-12-31), pagrindinio ugdymo – 47, vidurinio ugdymo – 7 (14 priedas). ŠMSM paaiškinimu, savivaldybės ir mokyklos savarankiškai pasirenka efektyviausią integracijos ir lietuvių kalbos mokymo būdą. Nėra bendros nuomonės, kuris ugdymo būdas yra geresnis, todėl dalis ugdymo įstaigų pasirenka integruoti ukrainiečius į bendras klases, mokyti lietuvių kalbos individualiai. Dalyje savivaldybių išlyginamosios klasės nekomplektuojamos, nes jose prieglobsčio gavėjų skaičius nedidelis, ukrainiečiai susitelkę didmiesčiuose, jų skaičius nepastovus, todėl klases sukomplektuoti sudėtinga⁸⁹. Nustatėme, kad Kauno m. gyveno 2 046 ukrainiečiai vaikai, Klaipėdos m. – 1 838, bet išlyginamų klasių nesukomplektuota. Akmenės r. savivaldybėje, kurioje gyveno 121 vaikas, buvo sudarytos 3 išlyginamosios klasės.
53. Atvykus vaikams iš Ukrainos, ŠMSM, siekdama sudaryti daugiau galimybių mokykloms ugdymo procesą organizuoti lanksčiau, kad jį būtų galima pritaikyti atvykusių vaikų ugdymo procesui organizuoti, pakeitė 2021–2022 ir 2022–2023 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendruosius ugdymo planus⁹⁰: numatė galimybes mokytis ukrainiečių kalbos, išsiaiškinti lūkesčius ir norus mokytis kartu su bendraamžiais, švietimo pagalbos ir intensyvumo poreikį mokytis lietuvių kalbos.
54. 2022 m. pabaigoje bendrosiose klasėse mokėsi 1 806 ukrainiečiai pradiniam, 1768 – pagrindiniam ir 115 – viduriniame ugdyme. Tautinių mažumų mokymo įstaigose mokėsi

⁸⁰ OECD (2019), Ready to Help?: Improving Resilience of Integration Systems for Refugees and other Vulnerable Migrants, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264311312-en>.

⁸¹ 2020 m. ataskaita „Ne Europos Sąjungos šalių piliečių poreikių analizė“.

⁸² Švietimo problemos analizė. Migrantų integravimas bendrojo ugdymo mokyklose. 2020 m. lapkritis, Nr. 7 (185). Prieiga per internetą: <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/12/Migrantu-integravimas.pdf>.

⁸³ Akmenės r., Jonavos r., Kauno m., Kauno r., Kretingos r., Marijampolės, Panevėžio m., Prienų r., Radviliškio r., Raseinių r., Šiaulių m., Švenčionių r., Vilniaus m.

⁸⁴ Kauno m. sav. – 1 išlyginamoji lietuvių k. klasė, Panevėžio m. – 2, Šiaulių m. – 1, Švenčionių r. – 1 ir Vilniaus m. – 2 išlyginamosios Vilniaus lietuvių namų klasės.

⁸⁵ Kauno m., Marijampolės, Prienų r., Šiaulių m., Švenčionių r. sav. – po 1 išlyginamąją lietuvių k. klasę, Raseinių r. – 4, Vilniaus m. – 2 išlyginamosios Vilniaus lietuvių namų klasės.

⁸⁶ Akmenės r. ir Marijampolės sav. – po 3 išlyginamąsias klases, Kretingos r. – 2 Vilniaus m. – 1, Jonavos r., Kauno m., Kauno r., Radviliškio r., Šiaulių m., Švenčionių r. – po 1 išlyginamoji lietuvių k. klasė, Panevėžio m. – 5, Vilniaus m. – 3 išlyginamosios Vilniaus lietuvių namų klasės.

⁸⁷ Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos 2022-06-30 aplinkraštis Nr. SR-2534 Dėl ukrainiečių vaikų ugdymo 2022-2023 mokslo metais.

⁸⁸ Akmenės r., Kretingos r., Marijampolės, Panevėžio m., Radviliškio r., Švenčionių r., Vilniaus m.

⁸⁹ 2023-02-10 susitikimo su ŠMSM metu pateikta informacija.

⁹⁰ 2022 m. kovo 25 d. Nr. V-444 Švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas „Dėl Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2021 m. gegužės 3 d. įsakymo Nr. V-688 „Dėl 2021–2022 IR 2022–2023 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo“ pakeitimo.

665 ukrainiečiai pradiniam, 963 – pagrindiniam, 81 – viduriniame ugdyme (14 priedas). 2023 m. kovo mėn. pabaigoje 2 453 ukrainiečių mokėsi pagal Ukrainos bendrojo ugdymo ar formaliojo profesinio mokymo programas dirbančiose 6 mokyklose⁹¹.

55. Savivaldybės nurodė problemas, integruojant pabėgėlių vaikus į ugdymą (pavyzdžiai).

Savivaldybių nurodytų problemų švietimo sistemoje pavyzdžiai

Sudėtinga sudaryti individualius mokymosi planus, dideli mokomųjų dalykų skirtumai.

Ukrainiečius integruojant į bendrojo ugdymo klases, mokytojams sudėtinga pamoką vesti dviem kalbomis, reikėtų sudaryti laikinas grupes ukrainiečiams.

Kalbos barjero problema.

Trūksta praktinių mokymų ir seminarų mokytojams dėl mokymo, metodų taikymo, baigiamojo testo laikymo.

Trūksta vadovėlių, atvykstant vis naujiems mokiniams iš Ukrainos, sudėtinga tolygiai mokyti lietuvių kalbos, mokytojams reikia papildomo laiko įvertinti atvykstančiųjų pasiekimus.

56. Mokyklos turi sudaryti galimybę mokytis ukrainiečių kalbos, su mokiniu turi būti aptartos ukrainiečių kalbos mokymosi galimybės ir numatyti mokymosi būdai⁹². ŠMSM sudaryta darbo grupė 2022 m. birželio mėn. nustatė, kad tik 10 mokyklų (iš 33 tikrintų) mokiniai buvo mokomi ukrainiečių kalbos ir (ar) Ukrainos istorijos (iš jų 6 tik ukrainiečių kalbos). Kitos mokyklos dėl mokytojų trūkumo neturėjo galimybių tai atlikti⁹³.
57. ŠMSM teigia, kad ukrainiečių kalbos mokymasis priklauso nuo daugelio sąlygų: ukrainiečių mokinių išreikštu noru mokytis ukrainiečių kalbos, mokytojų, galinčių mokyti, šia kalbą pasitelkimo, mokymo priemonių turėjimo ir kt.
58. Karo pabėgėliams turi būti sudarytos sąlygos vystyti gimtąją kalbą, kad jie, esant galimybei, galėtų grįžti į savo šalį⁹⁴. Gimtosios kalbos mokymasis padeda išsaugoti ir remti tautinį tapatumą, mokiniams migrantams susikurti savo daugiakultūrę tapatybę, taip palengvinant jų integraciją mokykloje⁹⁵.

Stiprintina švietimo pagalba

59. Mokymosi pagalbos trūkumas - vienas didžiausių iššūkių sėkmingai nepilnamečių prieglobsčio gavėjų integracijai į švietimo sistemą⁹⁶. Tik 10,7 proc. apklaustų prieglobsčio gavėjų vaikai naudojami mokymosi ir lietuvių kalbos mokymosi pagalba, 14,3 proc. nurodė, kad teikiama pagalba patenkina specifinius poreikius, tik 6 proc. – mokymosi pagalbos pakanka. Trūksta švietimo pagalbos specialistų, ypač mažesnėse savivaldybėse, reikėtų mokytojų padėjėjų (ir užsienio kalbos konsultantų)⁹⁷. 37 proc. apklaustų ugdymo įstaigų

⁹¹ Klaipėdos „Santarvės“ ir „Pajūrio“ progimnazijos, Šiaulių V. Kudirkos progimnazija, VŠĮ „Herojus“, VŠĮ Charkivo mokykla „Gravitacija“ ir VŠĮ Tarptautinė Ukrainos mokykla.

⁹² ŠMSM 2022-03-25 įsakymas Nr. V-444 „Dėl švietimo, mokslo ir sporto ministro 2021-05-03 įsakymo Nr. V-688 „Dėl 2021–2022 ir 2022–2023 mokslo metų, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo“ pakeitimo.

⁹³ ŠMSM 2022-06-22 pažyma Nr. KA1-9 Dėl bendrojo ugdymo programos mokinių, atvykusių į Lietuvos Respubliką iš Ukrainos dėl Rusijos Federacijos karinių veiksmų Ukrainoje, ugdymo organizavimo.

⁹⁴ OECD (2022), International Migration Outlook 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/30fe16d2-en>.

⁹⁵ Švietimo problemos analizė. Migrantų integravimas bendrojo ugdymo mokyklose. 2020 m. lapkritis, Nr. 7 (185). Prieiga per internetą: <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/12/Migrantu-integravimas.pdf>.

⁹⁶ Projekto „Nacionalinio integracijos vertinimo mechanizmo“ (NIEM) 2022 m. nacionalinė ataskaita.

⁹⁷ Švietimo problemos analizė. Migrantų integravimas bendrojo ugdymo mokyklose. 2020 m. lapkritis, Nr. 7 (185). Prieiga per internetą: <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/12/Migrantu-integravimas.pdf>.

įvardijo, kad nėra galimybės paskirti asmenį, galintį padėti lietuvių kalba nekalbančiam nepilnamečiui sklandžiai įsitraukti į įstaigos bendruomenės gyvenimą, mokytis ir ugdytis⁹⁸.

60. ŠMSM sudaryta darbo grupė nustatė, kad 2022 m. 33 tikrintose mokyklose 34,61 proc. ukrainiečių mokinių gavo psichologo pagalbą, 0,07 proc. – specialiojo pedagogo, 60,9 proc. – socialinio pedagogo, 3,3 proc. – logopedo ir 23,6 proc. – mokytojo padėjėjo. 7 mokyklose mokymosi konsultacijos nevyksta, motyvuojant tuo, kad nėra poreikio⁹⁹. Nacionalinės švietimo agentūros duomenimis, iki 2022-08-31 švietimo pagalbą gavo tik 5 proc. (330 iš 6065) ukrainiečių, nuo 2022-08-31 iki 2023-01-01 tik 6 proc. (500 iš 7764) (15 priedas).
61. Į Lietuvą atvykęs užsieniečiai vaikai priskiriami mokymosi sunkumų turinčių vaikų grupei, todėl didesnė švietimo pagalba padėtų jiems sėkmingiau integruotis į ugdymo procesą.
62. Valstybės kontrolė 2017 m. teikė rekomendaciją¹⁰⁰ užtikrinti ugdymą pagal kiekvieno mokinio poreikius, kuri iš dalies įgyvendinta. Nuo 2024-09-01 įsigalios Švietimo įstatymo pakeitimai, kuriais įteisinta mokinio padėjėjo pareigybė ir nuostata dėl 2 pedagogų dalyvavimo ugdymo procese¹⁰¹.

Vertinama pabėgėlių vaikų individuali pažanga

63. Nėra nustatyta, kaip mokyklos turėtų atlikti pabėgėlių vaikų įgytų mokymosi pasiekimų vertinimą, pagal kurį planuojamos ir teikiamos švietimo paslaugos. Neužtikrinama, kad vertinimas būtų atliekamas su vertimu vaikui suprantama kalba, nėra gairių, kaip ugdymo institucija turėtų elgtis situacijose, kai nėra dokumentų, kurie pagrįstų turimą išsilavinimą¹⁰². Trūksta bazinės užsienyje įgytų žinių kokybės vertinimo sistemos¹⁰³. ŠMSM teigimu, bendruosiuose ugdymo planuose numatyta, kaip turi būti vertinami iš užsienio atvykusių mokinių gebėjimai, todėl papildomos gairės nereikalingos.
64. 2022 m. 42 proc. apklaustų ugdymo įstaigų įvardijo, kad nėra atliekama lietuvių kalba nekalbančių nepilnamečių pažangos ir rezultatų stebėseną¹⁰⁴. ŠMSM teigimu, užsieniečių vaikų pasiekimai analizuojami kaip bendrų Lietuvos mokinių pasiekimų dalis. Analizė atlikti sudėtinga, nes pažangai ir pasiekimams įvertinti turėtų būti analizuojami ne mažiau kaip 3 metų pasiekimai, o iki 2022 m. vasario mėn. Lietuvoje buvo mažas iš užsienio atvykusių tiriamųjų asmenų skaičius, trikdo didelis pabėgėlių judumas visoje Lietuvos ir ES teritorijoje. Iš užsienio atvykusiems mokiniams adaptaciniu laikotarpiu taikomas tik formuojamasis vertinimas (vertinama ne atitiktis patvirtintiems standartams, bet fiksuojama padaryta individuali pažanga). Adaptacinis laikotarpis yra individualus, priklausantis nuo asmens psichinės, socialinės aplinkos ir nėra apribotas konkrečiu terminu.

⁹⁸ „Ne Europos Sąjungos šalių piliečių poreikių analizė: Vilniaus, Kauno ir Šiaulių miestų bei Akmenės ir Jonavos rajonų savivaldybių situacijos apžvalga“.

⁹⁹ ŠMSM 2022-06-22 pažyma Nr. KA1-9 „Dėl bendrojo ugdymo programos mokinių, atvykusių į Lietuvos Respubliką iš Ukrainos dėl Rusijos Federacijos karinių veiksnių Ukrainoje, ugdymo organizavimo“.

¹⁰⁰ 2017-11-28 valstybinio audito ataskaita Nr. VA-2017-P-50-1-20 „Ar gali gerėti Lietuvos mokinių pasiekimai“.

¹⁰¹ Prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrolė.lt/lt/atviriduomenys/?sritis=10>.

¹⁰² Projekto „Nacionalinio integracijos vertinimo mechanizmo“ (NIEM) 2022 m. nacionalinė ataskaita.

¹⁰³ Lietuvos migracijos politikos kryptių įgyvendinimo ir migracijos procesų stebėsenos 2021 m. ataskaita.

¹⁰⁴ „Ne Europos Sąjungos šalių piliečių poreikių analizė: Vilniaus, Kauno ir Šiaulių miestų bei Akmenės ir Jonavos rajonų savivaldybių situacijos apžvalga“ tyrimas.

65. 2017 m. Valstybės kontrolė teikė rekomendaciją: numatyti individualios mokinio pažangos stebėjimo rodiklius, tačiau rodikliai iki šiol nenustatyti¹⁰⁵.

Pabėgėliai ukrainiečiai laisvai gali mokytis profesijos ir studijuoti aukštosiose mokyklose

66. Profesinio mokymo įstaigoms leista pačioms įvertinti ukrainiečių, neturinčių išsilavinimą patvirtinančių dokumentų, pasirengimą mokytis¹⁰⁶. Šiose mokyklose 2022-12-31 mokėsi 154 ukrainiečiai. Ukrainiečiams, studijuojantiems valstybinėse aukštosiose mokyklose (pirmosios pakopos ir vientisosios studijos), iš valstybės rezervo lėšų 60 proc. dengiama studijų kaina, gali būti skiriama 300 Eur tikslinė stipendija (700 asmenų)¹⁰⁷. ŠMSM duomenimis, 2022 m. priėmimo į antros pakopos studijas ukrainiečiams buvo skirta 60 vietų, visiškai finansuojamų valstybės biudžeto lėšomis, mokant 490 Eur stipendiją. Valstybinėms aukštosioms mokykloms –kolegijoms¹⁰⁸, neturėjusioms teisės vykdyti kvalifikacijų, teikiančių teisę į aukštąjį mokslą, akademinį pripažinimą, suteikta teisė vykdyti Ukrainos kvalifikacijų pripažinimą. Kolegijose 2023 vasario mėn. mokėsi 164, universitetuose pirmos pakopos studijose – 741, antros pakopos studijose – 139 ukrainiečiai.

Lietuvių kalbos ir kultūros pažinimo mokymai nepakankami

67. Nenumatyta, kas ir kaip turi organizuoti lietuvių kalbos mokymą laikinąją apsaugą gavusiems asmenims. SADM paaiškinimu, atvykus laikinosios apsaugos gavėjams, sudėtinga prognozuoti, kiek ilgai užtruks situacija. Tiek SADM atstovai, tiek karo pabėgėliai iš Ukrainos tikėjosi, kad kariniai veiksmai pasibaigs ir jie galės grįžti į savo šalį. 22 proc. apklaustų ukrainiečių nurodė neturėję galimybės lankyti kursus, bet norėtų. Kursus lankė daugiau nei 40 proc. ukrainiečių: 70 proc. nemokamus valstybės pasiūlytus, 19 proc. – nemokamus NVO organizuotus, 5 proc. – mokamus, 6 proc. organizavo darbdaviai, universitetai, padėjo lietuviai, priėmę gyventi, arba mokėsi savarankiškai. 44 proc. nesimokusių ir nenorinčių mokytis nurodė, kad Lietuvoje neįveičiamas kalbos barjeras. Likusieji nurodė, kad neleidžia laiko trūkumas, nesuderinamumas su darbu ar šeimos reikalais, prasta fizinė savijauta, senyvas amžius¹⁰⁹. SADM paaiškinimu, ukrainiečiai lietuvių kalbos mokytis galėjo Užimtumo tarnyboje (2022 m. mokėsi 93 asmenys). Taip pat savivaldybės įgyvendindamos pabėgėlių iš Ukrainos ankstyvajai integracijai vykdyti skirtą projektą¹¹⁰, gali suplanuoti ir vykdyti lietuvių kalbos mokymus.
68. Atsiradus poreikiui karo pabėgėliams iš Ukrainos mokytis lietuvių kalbos, buvo priimti sprendimai: 2022 m. savivaldybėms lietuvių kalbos kursų organizavimui iš valstybės biudžeto skirta 790 tūkst. Eur, tačiau 311 tūkst. Eur savivaldybės nepanaudojo. Visos 4 atsakymus pateikusios savivaldybės nurodė kursus organizavusias: 2022 m. Vilniaus m.

¹⁰⁵ 2017-11-28 valstybinio audito ataskaita Nr. VA-2017-P-50-1-20 „Ar gali gerėti Lietuvos mokinių pasiekimai“, Prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrolė.lt/lt/atviriduomenys/?sritis=10>.

¹⁰⁶ ŠMSM 2022-03-21 įsakymas Nr. V-407.

¹⁰⁷ ŠMSM 2022-04-21 įsakymas Nr. V-609 „Dėl paramos teikimo Ukrainos piliečiams“.

¹⁰⁸ Alytaus, Kauno technikos, Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijoms, Lietuvos aukštajai jūreivystės mokyklai, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Utenos, Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijoms.

¹⁰⁹ Lietuvoje gyvenančių pabėgėlių iš Ukrainos poreikių vertinimas: apklausos rezultatai. Lietuvos Raudonasis Kryžius, 2023 m.

¹¹⁰ Projekto „Pabėgėlių iš Ukrainos priėmimas ir ankstyva integracija“ finansavimo aprašas.

sav. mokėsi apie 600, Kauno – 531, Panevėžio – 255, Jonavos r. – 39 ukrainiečiai. Užimtumo tarnyboje lietuvių kalbos 2022 m. mokėsi 93 ukrainiečiai (panaudota 120,1 tūkst. Eur).

69. Nėra bendros lietuvių kalbos mokymo metodikos, kursai nepritaikyti vyresnio amžiaus žmonėms, asmenims su negalia¹¹¹, tikslinėms grupėms ir jų skirtingiems poreikiams (ypač žemesnio išsilavinimo asmenims), moterų atskirtis dėl ribotų mokymosi galimybių (įsipareigojimų šeimai, įsitikinimų, kultūrinių nuostatų dėl moters vaidmens visuomenėje). PPC lietuvių kalbos kursai nėra pakankami, kad prieglobsčio gavėjai pasiroštų savarankiškam gyvenimui¹¹². 55,2 proc. apklaustų prieglobsčio gavėjų nurodė, kad lietuvių kalbos kursai nepadėjo įgyti žinių, reikalingų darbei, integruotis į bendruomenę, įgyti išsilavinimą. Trūksta kvalifikuotų mokytojų, kursai nepritaikyti individualiems poreikiams, trūksta neformalios bendravimo aplinkos¹¹³.
70. PPC 2020–2022 m. lietuvių kalbos mokėsi 42 suaugę (iš visų 751 asmenų) integracijoje dalyvavusių prieglobsčio gavėjų¹¹⁴, tam panaudota 14,9 tūkst. Eur. Centro paaiškinimu, nors kiekvienam suaugusiam prieglobsčio gavėjui į integracijos planą įtraukiamas tikslas lankyti lietuvių kalbos kursus, dalis jų centrą palieka nė nepradėję mokytis. Savivaldybių teritorijose 2020–2022 m. lietuvių kalbos kursus lankė 566 (iš 1496 integracijoje dalyvavusių¹¹⁵), panaudota 232,1 tūkst. Eur.
71. PPC nurodė priežastis, dėl kurių neišmokstama kalbos: motyvacijos stoka (ne visi sieja ateitį su Lietuva), kultūriniai skirtumai (moters nedarbas, augina vaikus). Lietuvių kalbos kursų nelankymas – viena sąlygų nutraukti integracijos procesą, tačiau centras stengiasi to nedaryti, nes iškiltų prieglobsčio gavėjų socialinės atskirties ir dar mažiau sėkmingos integracijos rizika. 2020–2022 m. nė vienam prieglobsčio gavėjui centre nenutrauktas integracijos procesas, savivaldybių teritorijose – 84 asmenims dėl kitų priežasčių (pvz., išvyksta iš Lietuvos).
72. 2020–2022 m. nė vienas centre integracijoje dalyvavusių ir tik 14 (iš 566)¹¹⁶ savivaldybėse kalbos besimokiusių prieglobsčio gavėjų laikė valstybinį egzaminą. Nuo 2020 m., neišlaikius valstybinio lietuvių kalbos egzamino, galima kreiptis dėl papildomų valandų skyrimo lietuvių kalbos aukštesnio lygio kursams, tačiau kasmet tik po 1 prieglobsčio gavėją lankė papildomus lietuvių kalbos kursus.
73. 2021 m. vykdant PMIF projektą parengta mokytojų / specialistų kompetencijų tobulinimo programa, trečiųjų šalių piliečių ir asmenų be pilietybės lietuvių kalbos mokymo realizavimo koncepcija¹¹⁷. ¹¹⁸ iš 5 atsirinktų savivaldybių nurodė, kad organizuoja lietuvių kalbos kursus prieglobsčio gavėjams, juos finansuoja iš savivaldybės lėšų. Mokoma savo iniciatyva, nes socialiniai darbuotojai mato, kaip prieglobsčio gavėjams sudėtinga, kai negali susikalbėti savivaldybėje, sveikatos įstaigose. Lietuvių kalbos moko patys socialiniai darbuotojai, vadovaudamiesi programos „Po truputį“ metodika.

¹¹¹ Projekto „Nacionalinio integracijos vertinimo mechanizmo“ (NIEM) 2022 m. nacionalinė ataskaita.

¹¹² Ne ES šalių piliečių poreikių analizė, VŠĮ Diversity Development Group, 2022, 27 psl.

¹¹³ Projekto „Nacionalinio integracijos vertinimo mechanizmo“ (NIEM) 2022 m. nacionalinė ataskaita.

¹¹⁴ 2020 m. – 12 iš 62, 2021 m. – 8 iš 314, 2022 m. – 74 iš 375.

¹¹⁵ 2020 m. 92 iš 283, 2021 m. – 105 iš 482, 2022 m. – 317 iš 731.

¹¹⁶ 2021 m. – 4, 2022 m. – 10.

¹¹⁷ Projektas „Kalbos mokymasis – sėkmingos socialinės integracijos dalis“ (PMIF-2.1.9-V-01-001).

¹¹⁸ Jonavos r.

74. Nevertinamas prieglobsčio gavėjų lietuvių kalbos mokymo efektyvumas¹¹⁹. PPC nerenka duomenų ir nevertina poreikio papildomai mokytis kalbos. Centras pripažino, kad tokie duomenys būtų reikalingi siekiant įvertinti kursų efektyvumą ir poreikį mokytis papildomai, tačiau PAIS sistema nefunkcionala, o tvarkyti tokius duomenis rankiniu būdu reikalautų papildomų administracinių išteklių.
75. Laikinąją apsaugą gavusiems asmenims kultūros pažinimo mokymai nenumatyti. NVO, įgyvendinančioms prieglobsčio gavėjų integraciją savivaldybėse, nenustatyti reikalavimai organizuoti kultūros pažinimo kursus. Pabėgėlių priėmimo centro žiniomis ne visos NVO šiuos kursus organizuoja, o Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija organizuoja pagal pačių pasitvirtintą programą. SADM vertinimu, nėra aiškiai identifikuota, kuri institucija yra atsakinga už valstybinės kalbos mokymą užsieniečiams Lietuvoje. Trūksta holistinio požiūrio į kalbos ir kultūros mokymą, sklaidą, o kalbos programose – sociokultūrinio elemento.
76. Nėra patvirtintos kultūros pažinimo kursų metodikos ir jos įgyvendinimo priemonės, neatliekamas kursų vertinimas. Nėra žinoma, kad kursai būtų pritaikyti specialiųjų poreikių turintiems prieglobsčio gavėjams¹²⁰. Pabėgėlių priėmimo centro duomenimis, Lietuvių kultūros pažinimo kursai centre organizuoti: 2021 m. – 36, 2022 m. – 92 prieglobsčio gavėjams.
77. Reikėtų didesnio koordinavimo pabėgėlius mokant lietuvių kalbos ir kultūros pažinimo, tai padėtų jiems lengviau integruotis į bendruomenę, darbo rinką, įgyti išsilavinimą.

2.3. Sveikatos priežiūra

Pabėgėliams sudarytos sąlygos gauti sveikatos priežiūros paslaugas

78. Teisinis prieglobsčio gavėjų sveikatos apsaugos reglamentavimas vertinamas labai palankiai¹²¹. Prieglobsčio gavėjai, kaip ir Lietuvos piliečiai, yra draudžiami privalomuoju sveikatos draudimu, kuris jiems garantuoja nemokamas sveikatos priežiūros paslaugas ir išlaidų už suteiktus vaistus bei medicinos pagalbos priemones kompensavimą. Integracijos laikotarpiu prieglobsčio gavėjai draudžiami valstybės lėšomis.
79. Karo pabėgėliams iš Ukrainos teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų mastas laikinosios apsaugos laikotarpiu priklauso nuo asmenų draustumo. Nedrausti karo pabėgėliai (užsiregistravę MIGRIS¹²²), skirtingai negu nedrausti Lietuvos gyventojai, gauna papildomų paslaugų (16 priedas). Asmens sveikatos priežiūros paslaugas 2022 m. gavo 52 521 karo pabėgėlis iš Ukrainos, panaudota 7 069,7 tūkst. Eur: 6 402,7 tūkst. Eur PSDF ir 667,0 tūkst. Eur valstybės biudžeto lėšų. Iš valstybės biudžeto buvo kompensuotos 1 067,3 tūkst. Eur receptinių vaistinių preparatų išlaidos ir 726,4 tūkst. Eur panaudota VŠĮ Kauno miesto greitosios medicinos pagalbos stoties karštosios linijos 1808 veiklai finansuoti.

3 lentelė. Sveikatos priežiūros paslaugas gavusių karo pabėgėlių skaičius ir išlaidos paslaugoms, 2022 m.

¹¹⁹ Projekto „Nacionalinio integracijos vertinimo mechanizmo“ (NIEM) 2022 m. nacionalinė ataskaita.

¹²⁰ Ten pat.

¹²¹ Ten pat.

¹²² Registruotiems Lietuvos migracijos informacinėje sistemoje (MIGRIS) karo pabėgėliams išduodami leidimai laikinai gyventi.

Asmenų grupės	Unikalių asmenų skaičius	Paslaugas gavusių unikalių asmenų skaičius	Išlaidos paslaugoms, tūkst. Eur
Dirbantys ir valstybės lėšomis draudžiami asmenys	42 152	19 910	7 069,7
Asmenys užsiregistravę MIGRIS	nėra duomenų	32 611	
Iš viso	x	52 521	7 069,7

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal VLK duomenis

80. Apie 40 proc. (1544 iš 3 862) karo pabėgėlių nežino¹²³, kad turi teisę nemokamai gauti būtinausias medicinos paslaugas. Vilniaus m. savivaldybė (iš 5 apklaustų) nurodė, kad ukrainiečiams ir jiems atstovaujančių organizacijų atstovams trūksta žinių apie nemokamai teikiamas paslaugas.
81. NVO¹²⁴ nurodė, kad nemokantiems kalbos pabėgėliams sudėtinga registruotis sveikatos įstaigose, gydytojui nesutikus, ne visada vertėjas turi galimybę dalyvauti pabėgėlio konsultacijoje. 7 iš 18¹²⁵ (39 proc.) gydymo įstaigų nenumatyti veiksmai, kuriais lietuviškai nekaltantys asmenys būtų nukreipti pas specialistus, galinčius suteikti paslaugas kitomis kalbomis, 3 (17 proc.) įstaigos negali teikti paslaugų kitomis kalbomis, 17 (95 proc.) įstaigų nėra galimybės gauti vertėjo paslaugas.
82. Ministerija 2020 m. parengė rekomendacijas¹²⁶ dėl asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo pacientams, kalbantiems užsienio kalba, užtikrinimo¹²⁷. Visose 5 apklaustose savivaldybėse informacija viešinama savivaldybės ar ASPJ interneto svetainėse skirtingomis kalbomis (anglų, rusų, lenkų ar ukrainiečių), pabėgėliai nukreipiami pas specialistus, galinčius suteikti paslaugas kita kalba (rusų ar anglų k.).
83. Lygių galimybių kontrolierius¹²⁸, išnagrinėjęs užsieniečio skundą dėl nesuteiktos sveikatos priežiūros konsultacijos anglų ar rusų kalba, jį atmetė, nes įstaiga, neturėdama galimybių suteikti paslaugos minėtomis kalbomis, ėmėsi alternatyvių priemonių ir pasiūlė pareiškėjui atvykti pas gydytoją su vertėju, todėl nepažeidė teisės akto¹²⁹, įpareigojančių užtikrinti lygias galimybes nepaisant kalbos.
84. Norint pagerinti paslaugų teikimo efektyvumą, būtinas geresnis sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų veiklos koordinavimas. Turėtų būti patobulintas skirstymas, siekiant užtikrinti, kad asmenys, turintys specifinių sveikatos poreikių, būtų nukreipti į vietas, kur teikiama tinkama priežiūra. Sveikatos paslaugų užtikrinimo trukdžiai yra administracinės kliūtys (pvz., laukimo laikotarpiai arba procedūros norint gauti siuntimą ar mokesčių išimtis), gydymo ir / ar vaistų išlaidos, ribotas atitinkamų sveikatos priežiūros darbuotojų prieinamumas. Šie trūkumai ir EBPO pateiktos rekomendacijos dėl sveikatos priežiūros

¹²³ Lietuvoje gyvenančių pabėgėlių iš Ukrainos poreikių vertinimas: apklausos rezultatai, 2023 m.

¹²⁴ Susitikimai: 2023-01-25 VŠĮ „Nuoširdus rūpestis“, „Vilniaus arkivyskupijos Caritas“, 2023-01-11 Lietuvos Raudonojo kryžiaus draugija.

¹²⁵ Iš apklaustų 22 sveikatos priežiūros įstaigų atsakė 18 įstaigų. Prieiga per internetą: https://sppd.lrv.lt/uploads/sppd/documents/files/7_TYRIMO%20ATASKAITA_NACIONALINE.pdf.

¹²⁶ Prieiga per internetą: <https://sam.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/asmens-sveikatos-prieziura/rekomendacijos-asmens-sveikatos-prieziuros-istaigoms-del-paslaugu-prieinamumo-pacientams-kalbantiems-tik-uzsienio-kalba>.

¹²⁷ Rekomenduojama sudaryti sąrašus gydytojų, galinčių teikti asmens sveikatos priežiūros paslaugas anglų ir kitomis užsienio kalbomis, registratūros darbuotojų, galinčių aptarnauti pacientus kitomis užsienio kalbomis, įdiegti registratūros telefono meniu anglų kalba; ASPJ interneto svetainėje (anglų kalba) pateikti įstaigos struktūrą ir kontaktus, teikiamų paslaugų sąrašą, gydytojų, galinčių aptarnauti kitomis kalbomis, sąrašą; parengti sutikimo dėl chirurginės operacijos, invazinės ir (ar) intervencinės procedūros atlikimo formas anglų ar kitomis kalbomis.

¹²⁸ Lygių galimybių kontrolierius sprendimas, 2020-09-14 Nr. (20)SN-137)SP-80.

¹²⁹ Lygių galimybių įstatymas, 8 str. 1 p.

paslaugų teikimo užsieniečiams iš esmės yra aktualūs organizuojant sveikatos paslaugų teikimą visiems Lietuvos gyventojams¹³⁰.

85. Valstybės kontrolė 2020, 2017 ir 2018 m. rekomendavo užtikrinti tvarią e. sveikatos plėtrą¹³¹, tobulinti lėšų, skirtų sveikatos priežiūros paslaugų apmokėjimui, paskirstymą, panaudojimą ir įkainių nustatymą, atsižvelgiant į EBPO pastebėjimus, įvertinti gydymo įstaigų tinklo efektyvumą¹³², įgyvendinti sveikatos priežiūros specialistų kvalifikacijos kėlimo sistemos tobulinimo ir paslaugų kokybės (saugą, veiksmingumą, prieinamumą) užtikrinimo priemones¹³³. Rekomendacijų įgyvendinimas būtų prisidėjęs prie kokybiškesnio sveikatos priežiūros paslaugų teikimo pabėgėliams, tačiau jų įgyvendinimas vėluoja arba jos įgyvendintos iš dalies.

Veiklos audito 1-ojo departamento vadovė

Rasa Kudžmienė

Vyr. valstybinė auditorė-audito grupės vadovė

Rasa Rakauskienė

¹³⁰ OECD (2019), Ready to Help?: Improving Resilience of Integration Systems for Refugees and other Vulnerable Migrants, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264311312-en>.

¹³¹ Valstybinio audito ataskaitos: 2017-04-26 Nr. VA-2017-P-900-3-12 „Elektroninės sveikatos sistemos kūrimas“ ir 2018-11-16 Nr. VA-2018-10-1-10 „Asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas ir orientacija į pacientą“.

¹³² Privalomojo sveikatos draudimo fondo konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių teisingumo bei lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo vertinimo valstybinio audito ataskaitos: 2020-10-01 Nr. FAE-5; 2019-09-30 Nr. FA-7; 2018-10-01 Nr. FA-2018-P-6-3-7-1; 2018-09-28 valstybinio audito ataskaita Nr. VA-2018-P-9-3-9 „Asmens sveikatos priežiūros paslaugų kokybė: saugumas ir veiksmingumas“.

¹³³ Valstybinio audito ataskaitos: 2018-09-28 Nr. VA-2018-P-9-3-9 „Asmens sveikatos priežiūros paslaugų kokybė: saugumas ir veiksmingumas“ ir 2018-11-16 Nr. VA-2018-10-1-10 „Asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas ir orientacija į pacientą“.

PRIEDŲ SĄRAŠAS

1 priedas.	Santrumpos ir sąvokos.....	30
2 priedas.	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai.....	31
3 priedas.	Institucijos, dalyvaujančios prieglobsčio gavėjų integracijos procese ..	33
4 priedas.	Integracijos programose dalyvavusių prieglobsčio gavėjų pasiskirstymas savivaldybėse (2020–2022 m.).....	34
5 priedas.	Registruotų karo pabėgėlių skaičius ir pasiskirstymas savivaldybėse 2022-12-31.....	35
6 priedas.	Įgyvendinant Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2021 metų veiksmų plane suplanuotas priemonės 2021–2022 m. vykdytos visuomenės tolerancijos skatinimo priemonės.....	37
7 priedas.	Karo pabėgėlių iš Ukrainos pagalbos priemonėms 2022 m. skirtos ir panaudotos lėšos	39
8 priedas.	Prieglobsčio gavėjams Pabėgėlių priėmimo centre ir savivaldybėse teikiama pagalba integracijai.....	40
9 priedas.	Prieglobsčio gavėjams ir Lietuvos piliečiams teikiama socialinė parama ir paslaugos.....	41
10 priedas.	Prieglobsčio gavėjų, dalyvavusių integracijoje skaičius, jų apgyvendinimui panaudotos lėšos (tūkst. Eur).....	43
11 priedas.	Užsienyje įgytos kvalifikacijos pripažinimo, norint dirbti pagal reglamentuojamą profesiją, procesas	44
12 priedas.	Aktyviose darbo rinkos politikos priemonėse dalyvavusių prieglobsčio ir laikinosios apsaugos gavėjų skaičius.....	45
13 priedas.	Profesinio mokymo ir įdarbinimo subsidijuojant efektyvumas.....	46
14 priedas.	Ukrainiečių vaikų dalyvaujančių ugdymo procese skaičius.....	47
15 priedas.	Ukrainiečių, kuriems 2022 m. teikta švietimo pagalba, skaičius	48
16 priedas.	Sveikatos priežiūros paslaugos teikiamos užsieniečiams ir Lietuvos gyventojams.....	49

Santrumpos ir sąvokos

EBPO – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija

NVO – Nevyriausybinė organizacija

EK – Europos Komisija

SADM – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

PMIF – Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondas

PPC – Pabėgėlių priėmimo centras

PSDF – Privalomojo sveikatos draudimo fondas

MD – Migracijos departamentas

MIGRIS – Lietuvos migracijos informacinė sistema

ES – Europos Sąjunga

UT – Užimtumo tarnyba

ŠMSM – Švietimo, mokslo ir sporto ministerija

PAIS – Pabėgėlių administravimo informacinė sistema

SAM – Sveikatos apsaugos ministerija

VLK – Valstybinė ligonių kasa

ASPĮ – Asmens sveikatos priežiūros įstaiga

VŠĮ – viešoji įstaiga

„Diversity Development Group“ – NVO „Diversity Development Group“ (DDG), įkurta 2012 m., yra ne pelno siekianti organizacija, kurios tikslas – vykdyti socialinius (mokslinius, taikomuosius ir infrastruktūrinius) projektus ir tyrimus žmogaus teisių, švietimo, lygių galimybių, įvairovės, migracijos ir integracijos srityse. Strateginis jos uždavinys – vystyti įvairovę siekiant tvarios, tolerantiškos ir socialiai atsakingos visuomenės.

Prieglobsčio gavėjas – užsienietis, gavęs prieglobstį Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nustatyta tvarka.

Laikinoji apsauga – įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nustatyta tvarka užsieniečiui suteikiama neatidėliotina ribotos trukmės apsauga Lietuvos Respublikoje, esant užsieniečių, negalinčių grįžti į savo kilmės valstybę, antplūdžiui į ES arba kylant tokio antplūdžio pavojui.

Pabėgėlių priėmimo centras – socialines paslaugas teikianti biudžetinė įstaiga, skirta apgyvendinti užsieniečius, kuriems suteiktas prieglobstis Lietuvos Respublikoje, ir nelydimus nepilnamečius užsieniečius, bei įgyvendinti prieglobstį gavusių užsieniečių socialinę integraciją.

Pabėgėlis – užsienietis, kuriam įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nustatyta tvarka suteiktas pabėgėlio Lietuvos Respublikoje statusas.

Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai

Pagrindiniais išankstinio tyrimo klausimais siekėme išsiaiškinti: pagalbos pabėgėliams, jų integracijos strateginius dokumentus ir teisinį reguliavimą, pagalbą teikiančius ir integracijoje dalyvaujančius subjektus, jų koordinavimą, valstybės finansavimą, visuomenės informavimą apie pabėgėlių integraciją, pagalbą socialinės apsaugos, aprūpinimo būstu, užimtumo, švietimo ir mokslo, valstybinės kalbos mokymo, sveikatos priežiūros srityse.

Dokumentų peržiūra

Nagrinėjome:

- ✓ Įstatymą dėl užsieniečių teisinės padėties, Švietimo, Sveikatos draudimo, Užimtumo, Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymus, 2021–2030 metų nacionalinį pažangos planą, Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą, Lietuvos migracijos politikos gaires, Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategijos įgyvendinimo 2020–2022 metų tarpinstitucinį veiklos planą.
- ✓ Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų planą ir jo metines įgyvendinimo ataskaitas, SADM strateginius veiklos planus ir įgyvendinimo ataskaitas dėl užsieniečių integracijos priemonių finansavimo ir vykdymo, Lietuvos valstybės paramos užsieniečių integracijai teikimo sąlygų ir tvarkos aprašą, Vyriausybės nutarimus, SADM, SAM, ŠMSM įsakymus dėl prieglobsčio gavėjams ir karo pabėgėliams teikiamos pagalbos.
- ✓ Penkių (8 proc.) iš 60 savivaldybių strateginius veiklos planus ir įgyvendinimo ataskaitas dėl užsieniečių integracijos priemonių finansavimo ir vykdymo. Atsirinkome Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio miestų ir Jonavos rajono savivaldybes, atsižvelgdami į jose gyvenančių pabėgėlių skaičių, dalyvavusių integracijoje asmenų skaičių, ar savivaldybė dalyvauja pilotiniame projekte ir ar jos teritorijoje veikia Pabėgėlių priėmimo centro padalinys.
- ✓ Tarptautinius dokumentus, pranešimus ir atliktus tyrimus: Konvencija dėl pabėgėlių statuso, ES Tarybos direktyvos 2001/55/EB, 2004/83/EB ir 2011/95/ES, EBPO studija¹³⁴ ir su migracijos tema susijusios publikacijos; Nacionalinio integracijos vertinimo mechanizmo ataskaita; Ne ES šalių piliečių poreikių analizė, Savivaldybių atsakas į karo pabėgėlių iš Ukrainos priėmimą: iššūkiai ir gerosios patirtys; Su migrantais susijusių duomenų rinkimo, analizės ir viešinimo Lietuvoje apžvalga; Lietuvoje gyvenančių pabėgėlių iš Ukrainos poreikių vertinimas: apklausos rezultatai.
- ✓ Valstybės kontrolės atliktus auditus, kuriuose nagrinėtos problemos susijusios su pabėgėlių integracija.

¹³⁴ OECD (2019), Ready to Help?: Improving Resilience of Integration Systems for Refugees and other Vulnerable Migrants | en | OECD.

Duomenų analizė

Analizavome SADM, ŠMSM, Aplinkos ministerijos, Pabėgėlių priėmimo centro, Migracijos departamento, Valstybės duomenų agentūros, Nacionalinės švietimo agentūros, Užimtumo tarnybos, duomenis apie:

- ✓ prieglobsčio gavėjų ir karo pabėgėlių iš Ukrainos skaičių; dalyvavusiųjų integracijoje skaičių, jų pasiskirstymą pagal savivaldybes ir integracijos vietas; Užimtumo tarnyboje užsiregistravusių, įsidarbinusių ar savarankišką veiklą pradėjusių pabėgėlių skaičių, dalyvavusių priemonėse „Profesinis mokymas“, „Įsidarbinimas subsidijuojant“ ir Aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse skaičių; vaikų iš Ukrainos dalyvavusių ugdymo procese skaičių; vaikų iš Ukrainos, kurie gavo švietimo pagalbos specialistų paslaugas, skaičių; komplektuotų išlyginamųjų klasių savivaldybėse skaičių, dalyvavusiųjų lietuvių kalbos ir kultūros pažinimo kursuose, skaičių; laikusių lietuvių kalbos valstybinį egzaminą skaičių;
- ✓ valstybės biudžeto lėšas skirtas ir panaudotas prieglobsčio gavėjų integracijos priemonėms, valstybės biudžeto ir PSDF lėšas skirtas ir panaudotas pagalbos priemonėms karo pabėgėliams iš Ukrainos;
- ✓ prieglobsčio gavėjų integracijos stebėsenos vykdymą, renkamus duomenis, jų apdorojimą bei kontrolę;

Duomenis vertinome taikydami palyginamosios analizės ir aprašomosios statistikos metodus.

Pokalbis

Vyko pokalbiai su SADM, ŠMSM, SAM, VLK, Užimtumo tarnybos, Migracijos departamento, Pabėgėlių priėmimo centro atstovais, Studijų kokybės vertinimo centro, penkių savivaldybių atsakingais darbuotojais, nevyriausybinėmis organizacijomis: Lietuvos Raudonojo kryžiaus, VŠĮ „Nuoširdus rūpestis“, Vilniaus arkivyskupijos CARITO, Maltos ordino pagalbos tarnybos ir VŠĮ Nacionalinio socialinės integracijos instituto atstovais.

Išankstinio tyrimo ataskaitos
„Pagalba pabėgėliams, jų socialinė
integracija“
3 priedas

Institucijos, dalyvaujančios prieglobsčio gavėjų integracijos
procesu

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Lietuvos valstybės paramos užsieniečių integracijai teikimo sąlygų ir tvarkos aprašo 3 p.

Išankstinio tyrimo ataskaitos
„Pagalba pabėgėliams, jų socialinė
integracija“
4 priedas

Integracijos programose dalyvavusių prieglobsčio gavėjų pasiskirstymas savivaldybėse (2020–2022 m.)

Integracijos vieta (Savivaldybės)	2020 m.	Proc.	2021 m.	Proc.	2022 m.	Proc.
Vilniaus m.	232	82	378	78,4	595	81,4
Kauno m.	29	10,2	67	13,9	86	11,8
Klaipėda	4	1,4	15	3,1	27	3,7
Jonavos r.	3	1,1	5	1	6	0,8
Šiaulių m.					1	0,1
Visagino					1	0,1
Zarasų r.			4	0,8	4	0,5
Lentvaris			4	0,8	9	1,2
Prienų r.			1	0,2	1	0,1
Šalčininkų r.					1	0,1
Švenčionių r.	3	1,1				
Radviliškio r.	2	0,8				
Palangos m.	4	1,4	4	0,8		
Naujosios Akmenės	3	1,1	3	0,6		
Kėdainių r.	3	1,1	1	0,2		
Iš viso:	283		482		731	

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Pabėgėlių priėmimo centro duomenis

Išankstinio tyrimo ataskaitos
„Pagalba pabėgėliams, jų socialinė
integracija“
5 priedas

Registruotų karo pabėgėlių skaičius ir pasiskirstymas savivaldybėse 2022-12-31

Savivaldybės	Vaikai (0–17 m.)	Moterys	Vyrai	Iš viso
Akmenės r.	186	220	55	461
Alytaus m.	279	380	142	801
Alytaus r.	86	117	40	243
Anykščių r.	129	140	43	312
Birštono	30	60	25	115
Biržų r.	70	93	56	219
Druskininkų	224	294	145	663
Elektrėnų	208	260	87	555
Ignalinos r.	46	50	11	107
Jonavos r.	267	305	136	708
Joniškio r.	38	43	9	90
Jurbarko r.	140	159	25	324
Kaišiadorių r.	150	192	80	422
Kalvarijos	63	61	9	133
Kauno m.	2 914	4 091	1 486	8 491
Kauno r.	912	1 008	391	2 311
Kazlų Rūdos	40	36	21	97
Kėdainių r.	243	303	107	653
Kelmės r.	57	73	23	153
Klaipėdos m.	2 580	3 577	1 280	7 437
Klaipėdos r.	499	614	174	1 287
Kretingos r.	162	190	51	403
Kupiškio r.	48	67	30	145
Lazdijų r.	51	62	32	145
Marijampolės	355	546	229	1 130
Mažeikių r.	230	264	119	613
Molėtų r.	80	83	27	190
Neringos	64	102	32	198
Pagėgių	18	22	4	44
Pakruojo r.	28	34	12	74
Palangos m.	369	479	200	1 048
Panevėžio m.	669	1 002	290	1 961
Panevėžio r.	133	174	48	355
Pasvalio r.	44	73	20	137
Plungės r.	182	223	76	481
Prienų r.	119	139	57	315
Radviliškio r.	123	143	36	302

Savivaldybės	Vaikai (0–17 m.)	Moterys	Vyrai	Iš viso
Raseinių r.	178	142	48	368
Rietavo	42	45	18	105
Rokiškio r.	93	101	29	223
Skuodo r.	25	37	15	77
Šakių r.	107	109	33	249
Šalčininkų r.	67	97	31	195
Šiaulių m.	989	1 262	332	2 583
Šiaulių r.	168	194	52	414
Šilalės r.	44	52	16	112
Šilutės r.	238	283	80	601
Širvintų r.	55	69	26	150
Švenčionių r.	93	110	40	243
Tauragės r.	251	287	80	618
Telšių r.	169	165	63	397
Trakų r.	285	320	131	736
Ukmergės r.	138	201	60	399
Utenos r.	259	429	146	834
Varėnos r.	84	122	40	246
Vilkaviškio r.	74	109	24	207
Vilniaus m.	5 967	9 985	3 674	19 626
Vilniaus r.	637	835	358	1 830
Visagino	229	346	77	652
Zarasų r.	37	52	17	106
Išvyko iš Lietuvos ¹³⁵	2 040	2 740	779	5 559
Nežinoma ¹³⁶	1 245	1 253	333	2 831
Iš viso	25 350	35 024	12 110	72 484

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal SADM duomenis.

¹³⁵ Asmenys deklaruojant išvykimą iš Lietuvos.

¹³⁶ Asmenys nedeclaruojant savo gyvenamosios vietos Lietuvoje ar išvykimo iš Lietuvos.

Išankstinio tyrimo ataskaitos
„Pagalba pabėgėliams, jų socialinė
integracija“
6 priedas

Igyvendinant Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2021 metų
veiksmų plane suplanuotas priemonės 2021–2022 m. vykdytos
visuomenės tolerancijos skatinimo priemonės

Projekto Nr.	Projekte suplanuotos veiklos/ tikslas	Veiklą vykdančys subjektai	Panaudota lėšų (Eur.)	Pasiektas rezultatas (jeigu jau vertintas)
PMIF-2.1.3-K-03-003	1.1. Meno instaliacijų sukūrimas ir sklaida; 2.1. Pamokos moksleiviams; 3.1. Tolerancijos skatinimo Lietuvoje viešinio kampanija.	VŠĮ Menų agentūra „Artscape“ VŠĮ „Diversity Development Group“ VŠĮ „Dokumedija“ VŠĮ „Lithuanian shorts“	231 674,72	1. Skurtas 1 instaliacijos kūrinys 2. Pravestos 34 pamokos 3. Viešinio kampanijos rezultatai bus patvirtinta su galutiniu mokėjimo prašymu.
PMIF-2.1.3-K-03-002	1.1.1. Viešos diskusijos 1.2.1. Forumo teatrai 1.3.1. Interaktyvūs kultūriniai tradicijų performansai „Tautų dienos“ 2.1.1. Visuomenės informavimo kampanija	Labdaros ir paramos fondas Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras	222 652,75	1.1.1. Viešos diskusijos 11 vnt. 1.2.1. Forumo teatrai 11 vnt. 1.3.1. Interaktyvūs kultūriniai tradicijų performansai „Tautų dienos“ 8 vnt. 2.1.1. Visuomenės informavimo kampanija 0 vnt. Dar nepatvirtintas projekto galutinis mokėjimo prašymas. PR2.2. Įgyvendinus PMIF lėšomis remiamas priemonės parengtų vietos, regioninių ir nacionalinių politikos programų / priemonių, skirtų trečiųjų šalių piliečių integracijai ir apimančių pilietinę visuomenę ir migrantų bendruomenes bei visus kitus suinteresuotuosius subjektus 0 vnt. Dar nepatvirtintas projekto galutinis mokėjimo prašymas.
PMIF-2.1.6-K-01-005	Bendruomeniškumo skatinimas Lietuvoje. Skirtas gerinti trečiosios piliečių arba asmenų be pilietybės integraciją, mažinant jų socialinę atskirtį per bendruomenines iniciatyvas. Projektą yra numatoma įgyvendinti Pabėgėlių priėmimo centro teritorijoje bei kitose savivaldybėse.	Pabėgėlių priėmimo centras	49 989,93	Galutinis mokėjimo prašymas dar neįvertintas. 1. Sportinių užsiėmimų suorganizuota 265 val. 2. Suorganizuotos 4 dienos stovyklos. 3. Suorganizuoti 6 mokymai. 4. Suteiktos 64 val. vertėjo paslaugų
PMIF-2.1.6-K-01-004	Bendruomenių tiltai. Skirtas vykdyti kompleksines bendruomenines veiklas, prisidedančias prie pabėgėlių ir trečiųjų šalių piliečių arba asmenų be pilietybės integracijos, mažinant jų socialinę atskirtį organizuojant mokymus ir bendruomenines iniciatyvas	Viliaus Arkivykupijos CARITAS	199 591,58	1.1.1. Mokymų ciklas 2 vnt. 2.1.1. Savanorystės programos 2 vnt. 3.1.1. Bendruomeninių veiklų programos 3 vnt.

Projekto Nr.	Projekte suplanuotos veiklos/ tikslas	Veiklą vykdančias subjektai	Panaudota lėšų (Eur.)	Pasiektas rezultatas (jeigu jau vertintas)
PMIF-2.1.6-K-01-002	Laukiamas: iš svetur Skirtas gerinti trečiųjų šalių piliečių integraciją Lietuvos priimančiose bendruomenėse, mažinant socialinę atskirtį per bendruomenines iniciatyvas	VŠĮ Nacionalinis socialinės integracijos institutas	31592,36	1.1.1. Trečiųjų šalių piliečiai dalyvaujantys mokymuose 32 asm. 2.1.1. Lietuvos bendruomenių atstovai 194 asm. 3.1.1. Trečiųjų šalių piliečiai įsitraukę į savanoriškas veiklas 8 asm. 4.1.1. Vaizdo filmukai 6 vnt. 4.2.1. Viešinio renginiai 2 vnt.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal SADM pateiktus duomenis

Išankstinio tyrimo ataskaitos
„Pagalba pabėgėliams, jų socialinė
integracija“
7 priedas

Karo pabėgėlių iš Ukrainos pagalbos priemonėms 2022 m. skirtos ir panaudotos lėšos

Priemonės	Skirta, tūkst. Eur	Panaudota, tūkst. Eur
SADM	38 535	37 485
Išmokoms, kompensacijoms, socialinėms paslaugoms	13 106	12 696
Kompensuoti NVO humanitarinės pagalbos organizavimo ir teikimo išlaidas	11 499	11 499
Kompensacijos fiziniams ir juridiniams asmenims perdavusiems savo valdomą būstą Ukrainos gyventojams	9 300	8 672
Ukrainos piliečių dalyvavimas aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse	3 970	3 970
Teikti prieglobstį gavusiems užsieniečiams paramą integracijai	661	649
ŠMSM ir jos valdymo srities įstaigos	27 270	23 330
Iš Ukrainos atvykusių vaikų, ugdomų pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas valstybinėse, savivaldybių ir nevalstybinėse mokyklose, ugdymui ir vaikų pavėžėjimui į mokyklą ir atgal finansavimas	23 891	20 333
Ukrainos studentų paramai (daliniam stipendijų kompensavimui, laikinam apgyvendinimui, rezidentų paramai) universitetuose	1 857	1 815
Suaugusių asmenų iš Ukrainos lietuvių kalbos mokymui finansavimas	790	479
Ukrainos studentų paramai (stipendijoms mokėti ir studijų kainos daliai padengti) kolegijose	383	374
Vaikų iš Ukrainos kalbos įgūdžių, pilietiškumo ugdymo ir vasaros stovyklų veiklų finansavimas	300	284
Pedagogų asociacijų projektams, skirtiems vaikų iš Ukrainos lietuvių kalbos įgūdžiams ugdyti, finansavimas	50	45
SAM	2 650	2 461
Patirtoms receptinių vaistinių preparatų, išduotų vaistinėse asmenims, pasitraukusiems iš Ukrainos dėl Rusijos Federacijos karinių veiksmų Ukrainoje, išlaidoms už 2022 metų kovo – lapkričio mėnesius kompensuoti.	1 067	1 067
VšĮ Kauno miesto greitosios medicinos pagalbos stoties karštosios linijos 1808 veiklai	916	726
Sveikatos priežiūros paslaugoms finansuoti	667	667
VRM	2 932	2 932
Dėl nepaprastosios padėties atsiradusioms neplanuotoms išlaidoms už papildomai įsigytus asmens dokumentų – leidimų laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje užsieniečiams ir Lietuvos Respublikos pasų – blankus kompensuoti.	2 058	2 058
Darbuotojų, tiesiogiai dalyvavusių valdant nepaprastąją padėtį dėl užsieniečių, pasitraukusių iš Ukrainos priemokoms už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą, ir dėl nepaprastosios padėties atsiradusioms išlaidoms (kompiuterinė įranga, maitinimas, apgyvendinimas ir pan.) kompensuoti.	874	874
FM	729	729
Patirtoms nepaprastosios padėties valdymo išlaidoms, susijusioms su užsieniečiais, pasitraukusiais iš Ukrainos kompensuoti.	729	729
VšĮ Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas	500	500
Lietuvos visuomenės informavimo saugumo aplinkai ir žiniasklaidos tautinių mažumų kalbomis pajėgumams stiprinti	500	500
Valstybės biudžeto lėšos iš viso:	72 616	67 437
PSDF išlaidos sveikatos priežiūros paslaugoms	6 403	6 403
Iš viso (valstybės biudžeto ir PSDF):	79 018	73 839

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal ministerijų duomenis

Išankstinio tyrimo ataskaitos
„Pagalba pabėgėliams, jų socialinė
integracija“
8 priedas

Prieglobsčio gavėjams Pabėgėlių priėmimo centre ir savivaldybėse teikiama pagalba integracijai

Išmokos	Paslaugos
Pabėgėlių priėmimo centre	
Mėnesinė pašalpa maistui ir smulkioms išlaidoms (109,90 Eur).	Nemokama gyvenamoji vieta.
Vienkartinė pašalpa mokyklinio amžiaus vaikams būtiniausiems mokinio reikmenims įsigyti (73,5 Eur)	Psichologinės pagalbos paslaugos.
Kompensuojamos vaikų ugdymo pagal ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas išlaidos (ne daugiau kaip 78,4 Eur).	Socialinės, sveikatos priežiūros ir teisinės konsultacijos ir teisinės paslaugos.
Vienkartinė išmoka gimus (593 Eur).	Intensyvūs lietuvių kalbos ir lietuvių kultūros pažinimo kursai.
Laidojimo pašalpa mirus prieglobsčio gavėjui (392 Eur)	Darbo rinkos paslaugos ir vykdomos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės.
	Aprūpinimas būtiniaisiais daiktais, drabužiais ir avalyne, patalyne.
	Sąlygos gaminti valgį įrengtose savitarnos virtuvėse.
Savivaldybėse	
Vienkartinė išmoka įsikurti nuo 628 Eur (1 asmeniui arba 2 asmenų šeimai) iki 1 256 Eur (7 ir daugiau asmenų šeimai).	Kitos paramos integracijai priemonės, įvertinus individualią prieglobsčio gavėjo ar (ir) jo šeimos narių integracijos pažangą pagal Integracijos plane nustatytus integracijos pažangos vertinimo rodiklius.
Mėnesinė pašalpa būtiniausioms reikmėms, atsižvelgiant į individualią prieglobsčio gavėjo ar (ir) jo šeimos narių integracijos pažangą:	
- iki 7 mėn. nuo 314 Eur (1 asm.) iki 628 Eur (3 asm. šeimai), už kiekvieną kitą 78,5 Eur.,	
- nuo 8 iki 12 mėn. nuo 157–314 Eur (1 asm.) iki 314–628 Eur (3 asm. šeimai), už kiekvieną kitą 39,25–78,5 Eur,	
- nuo 13 iki 18 mėn. nuo 157–219,8 Eur (1 asm.) iki 314–439,6 Eur (3 asm. šeimai), už kiekvieną kitą 39,5–54,95 Eur,	
- nuo 19 iki 36 mėn. nuo 94,2–157 Eur (1 asm.) iki 188,4–314 Eur (3 asm. šeimai), už kiekvieną kitą 23,55–39,25 Eur;	
Vienkartinė išmoka mokyklinio amžiaus vaikams būtiniausioms mokinio reikšmėms įsigyti (73,5 Eur).	
Kompensacija už vaikų ugdymą pagal ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programą išlaidoms apmokėti (78,4 Eur).	
Būsto nuomos kompensacija vadovaujantis Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymu.	
Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Lietuvos valstybės paramos užsieniečių integracijai teikimo sąlygų ir tvarkos aprašą ir Vyriausybės 2022-12-14 nutarimu Nr. 1250 patvirtintus valstybės remiamų pajamų ir bazinės socialinės išmokos dydžius.	

Išankstinio tyrimo ataskaitos
„Pagalba pabėgėliams, jų socialinė
integracija“
9 priedas

Prieglobsčio gavėjams ir Lietuvos piliečiams teikiama socialinė parama ir paslaugos

Socialinė parama/paslauga	Ukrainos karo pabėgėlis, gavęs individualų laikinosios apsaugos leidimą laikinai gyventi Lietuvoje	Prieglobsčio gavėjas	Lietuvos pilietis
Mokinių nemokamas maitinimas	Taikoma	Taikoma	Taikoma
Mokyklinio amžiaus vaikams būtiniausioms mokinio reikmėms įsigyti (vienkartinė išmoka)	98 Eur	73,5 Eur, jeigu turi teisę gauti Socialinės paramos mokiniams įstatyme nustatytą socialinę paramą mokiniams - neskiriama, skiriama pagal įstatymą 98 Eur.	98 Eur
Įgijus reikalingą socialinio draudimo stažą - ligos, motinystės, tėvystės vaiko priežiūros ir kitos socialinio draudimo išmokos	Taikoma	Taikoma	Taikoma
Išmokos vaikams (vaiko pinigai)	85,75 Eur/mėn.	85,75 Eur/mėn.	85,75 Eur/mėn.
Išmokos vaikams (Papildoma išmoka vaikui)	50,47 Eur/mėn.	50,47 Eur/mėn.	50,47 Eur/mėn.
Išmokos (Vienkartinė išmoka vaikui)	539 Eur/mėn.	539 Eur/mėn.	539 Eur/mėn.
Piniginė socialinė parama (socialinė pašalpa)	219,8 Eur (pirmus 6 mėnesius), 188,4 Eur (7–12 mėn.), 172,7 Eur (ilgiau kaip 12 mėn.)	219,8 Eur (pirmus 6 mėnesius), 188,4 Eur (7–12 mėn.), 172,7 Eur (ilgiau kaip 12 mėn.)	219,8 Eur (pirmus 6 mėnesius), 188,4 Eur (7–12 mėn.), 172,7 Eur (ilgiau kaip 12 mėn.)
Piniginė socialinė parama (būsto šildymo, geriamojo vandens ir karšto vandens išlaidų kompensacijos)	būsto šildymo išlaidų dalis viršijant 10 proc. skirtumo tarp šeimos pajamų ir 2 VRP (314 Eur), geriamojo vandens išlaidų dalis viršijanti 2 proc. šeimos pajamų; karšto vandens išlaidų dalis, viršijanti 5 proc. šeimos pajamų	būsto šildymo išlaidų dalis viršijant 10 proc. skirtumo tarp šeimos pajamų ir 2 VRP (314 Eur), geriamojo vandens išlaidų dalis viršijanti 2 proc. šeimos pajamų; karšto vandens išlaidų dalis, viršijanti 5 proc. šeimos pajamų	būsto šildymo išlaidų dalis viršijant 10 proc. skirtumo tarp šeimos pajamų ir 2 VRP (314 Eur), geriamojo vandens išlaidų dalis viršijanti 2 proc. šeimos pajamų ir karšto vandens išlaidų dalis, viršijanti 5 proc. šeimos pajamų
Būsto nuomos mokesčio dalies kompensacija	nuo 2,552 Eur/kv. m iki 14,56 Eur/kv. m (priklauso nuo šeimoje gyv. asmenų ir gyv. savivaldybės)	nuo 2,552 Eur/kv. m iki 14,56 Eur/kv. m (priklauso nuo šeimoje gyv. asmenų ir gyv. savivaldybės)	nuo 2,552 Eur/kv. m iki 14,56 Eur/kv. m (priklauso nuo šeimoje gyv. asmenų ir gyv. savivaldybės)
Šalpos pensijos	nuo 184 Eur/mėn. iki 414 Eur/mėn. (priklauso nuo pensijos rūšies ir netekto nedarbingumo)	nuo 184 Eur/mėn. iki 414 Eur/mėn. (priklauso nuo pensijos rūšies ir netekto nedarbingumo)	nuo 184 Eur/mėn. iki 414 Eur/mėn. (priklauso nuo pensijos rūšies ir netekto nedarbingumo)
Socialinės paslaugos	Taikoma	Taikoma	Taikoma
Negalios nustatymas	Taikoma	Taikoma	Taikoma
Pagalba, išmokos ir paslaugos žmonėms su negalia	Taikoma	Taikoma	Taikoma

Socialinė parama/paslauga	Ukrainos karo pabėgėlis, gavęs individualų laikinosios apsaugos leidimą laikinai gyventi Lietuvoje	Prieglobsčio gavėjas	Lietuvos pilietis
Parama netekus artimo žmogaus (laidojimo pašalpa)	392 Eur	392 Eur	392 Eur

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal teisės aktus

Išankstinio tyrimo ataskaitos
 „Pagalba pabėgėliams, jų socialinė
 integracija“
 10 priedas

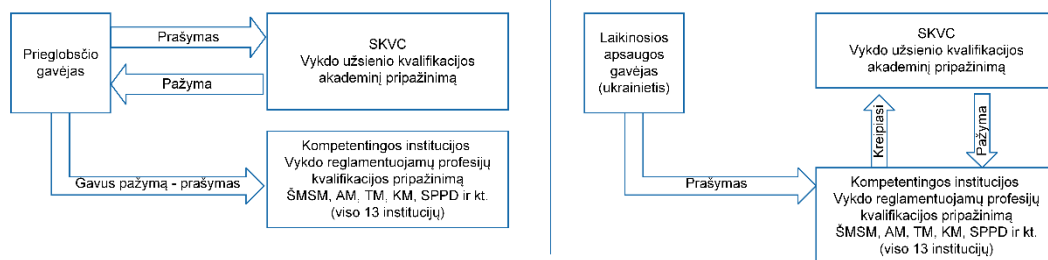
Prieglobsčio gavėjų, dalyvavusių integracijoje skaičius, jų apgyvendinimui panaudotos lėšos (tūkst. Eur)

Metai	2020	2021	2022
Prieglobsčio gavėjų, dalyvavusių integracijoje savivaldybėse, skaičius	283	482	731
Prieglobsčio gavėjai, gavę būsto nuomos kompensaciją (asm. sk.)	219	347	561
Panaudota valstybės biudžeto lėšų būsto nuomos kompensacija (tūkst. Eur)	152,3	117,4	430,1
Prieglobsčio gavėjai, gavę vienkartinę įsikūrimo pašalpą (asm. sk.)	55	170	331
Panaudota valstybės biudžeto lėšų vienkartinei įsikūrimo pašalpai (lėšos tūkst. Eur)	11	62,6	131

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Pabėgėlių priėmimo centro ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenis

Išankstinio tyrimo ataskaitos
„Pagalba pabėgėliams, jų socialinė
integracija“
11 priedas

Užsienyje įgytos kvalifikacijos pripažinimo, norint dirbti pagal
reglamentuojamą profesiją, procesas

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Išankstinio tyrimo ataskaitos
„Pagalba pabėgėliams, jų socialinė
integracija“
12 priedas

Aktyviose darbo rinkos politikos priemonėse dalyvavusių prieglobsčio ir laikinosios apsaugos gavėjų skaičius

Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės	Prieglobsčio gavėjai*						Ukrainietis, pasitraukęs į Lietuvos Respubliką dėl karinių veikslių Ukrainoje	
	2020 m.		2021 m.		2022 m.		2022 m.	
	pradėjo dalyvauti	panaudota lėšų	pradėjo dalyvauti	panaudota lėšų	pradėjo dalyvauti be UA piliečių	panaudota lėšų iš viso be lėšų UA piliečių	pradėjo dalyvauti	Panaudota lėšų
Profesinis mokymas	6	19871,07	4	17115,78	42	93365,05	341	445705
Pameistrystė	0	0	0	0	0	0	71	148137
Stažuotė	0	0	0	0	0	0	0	0
Kompetencijų pripažinimas	0	0	0	0	0	0	2	220
APVK (nuo 2022-07-01)	-	-	-	-	0	0	1	1614
NSŠ (nuo 2022-07-01)	-	-	-	-	5	7835,77	20	34399
Įdarbinimas subsidijuojant	30	42068,04	33	70589,31	126	450845,17	1901	3232152
Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas	3	3632,62	0	0	4	8378,89	28	65303
Parama judumui	0	0	0	0	20	2797,03	160	42274

APVK – aukštą pridėtinę vertę kuriančių kvalifikacijų ir kompetencijų įgijimas
NSŠ – neformalusis suaugusiųjų švietimas
* Prieglobsčio gavėjai gali būti ne tik pabėgėlio statusą ar papildomą apsaugą turintys asmenys, tačiau ir perkelti asmenys. Į 2022 m. duomenis neįtraukti Ukrainos piliečiai

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Užimtumo tarnybos duomenis

Išankstinio tyrimo ataskaitos
„Pagalba pabėgėliams, jų socialinė
integracija“
13 priedas

Profesinio mokymo ir įdarbinimo subsidijuojant efektyvumas

Metai	Statusas	Priemonė	pradėjo dalyvauti	panaudota lėšų (Eur)	vid. lėšos 1 asmeniui	integracijos rodiklis po 28 d.	integracijos rodiklis po 6 mėn.
2020 m.	Pabėgėliai	Profesinis mokymas	4	11629	2907	25	64,29
		Įdarbinimas subsidijuojant	27	39756	1472	61,54	64,18
	Užsieniečiai, turintys papildomą apsaugą	Profesinis mokymas	2	8242	4121	0	50
		Įdarbinimas subsidijuojant	3	2312	771	85,71	100
2021 m.	Pabėgėliai	Profesinis mokymas	4	17116	4279	100	100
		Įdarbinimas subsidijuojant	28	58202	2079	75,68	66,67
	Užsieniečiai, turintys papildomą apsaugą	Profesinis mokymas	0	0	-	0	0
		Įdarbinimas subsidijuojant	5	12388	2478	83,33	50
2022 m.	Pabėgėliai	Profesinis mokymas	41	91686	2236	25,64	54,55
		Įdarbinimas subsidijuojant	122	434891	3565	60,71	62,5
	Užsieniečiai, turintys papildomą apsaugą	Profesinis mokymas	1	1679	1679	33,33	50
		Įdarbinimas subsidijuojant	4	15954	3988	60	50
	Ukrainiečiai	Profesinis mokymas	341	445705	1307	34,45	56,84
		Įdarbinimas subsidijuojant	1901	3232152	1700	64,51	28,63

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Užimtumo tarnybos duomenis

Išankstinio tyrimo ataskaitos
„Pagalba pabėgėliams, jų socialinė
integracija“
14 priedas

Ukrainiečių vaikų dalyvaujančių ugdymo procese skaičius

Ugdymo rūšis	Iki 2022-08-31				Nuo 2022-09-01 iki 2022-12-31			
	Vaikų, ugdomų lietuvių k., skaičius. Iš jų:			Vaikų, ugdomų tautinių mažumų k. skaičius	Vaikų, ugdomų lietuvių k., skaičius. Iš jų:			Vaikų, ugdomų tautinių mažumų k. skaičius
Bendrosios klasės	Išlyginamosios klasės	Išlyginamosios mobilios grupės	Bendrosios klasės		Išlyginamosios klasės	Išlyginamosios mobilios grupės		
Pradinis ugdymas	1810 (64%)	169 (6%)	19 (0,7%)	805 (29%)	1806 (56%)	39 (1%)	1 (0%)	665 (21%)
Pagrindinis ugdymas	1659 (61%)	71 (3%)	16 (0,6%)	910 (33%)	1768 (47%)	47 (1%)	0 (0%)	963 (26%)
Vidurinis ugdymas	55 (48%)	0 (0%)	2 (1,8%)	56 (49%)	115 (52%)	7 (3%)	0 (0%)	81 (36%)

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Nacionalinės švietimo agentūros duomenis

Išankstinio tyrimo ataskaitos
„Pagalba pabėgėliams, jų socialinė
integracija“
15 priedas

Ukrainiečių, kuriems 2022 m. teikta švietimo pagalba, skaičius

Ugdymo rūšis	Vaikai dalyvaujantys ugdyme	Iki 2022-08-31					Vaikai, dalyvaujantys ugdyme	Nuo 2022-09-01 iki 2022-12-31				
		Vaikų, kuriems teikta švietimo pagalba. Iš jų:						Vaikai, kuriems teikta švietimo pagalba. Iš jų:				
		Psichologo	Specialaus pedagogo	Socialinio pedagogo	Logopedo	Mokytojo padėjėjo		Psichologo	Specialaus pedagogo	Socialinio pedagogo	Logopedo	Mokytojo padėjėjo
Priešmokyklinis ugdymas	414	0 (0%)	0 (0%)	1 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	593	0 (0%)	4 (0,7%)	4 (0,7%)	6 (1%)	7 (1%)
Pradinis ugdymas	2811	41 (2%)	5 (0,2%)	79 (3%)	9 (0,3%)	38 (1%)	3225	66 (2%)	15 (0,5%)	80 (3%)	41 (1%)	54 (2%)
Pagrindinis ugdymas	2726	50 (2%)	6 (0,2%)	65 (2%)	3 (0,1%)	24 (1%)	3724	78 (2%)	13 (0,3%)	69 (2%)	13 (0,3%)	45 (1%)
Vidurinis ugdymas	114	3 (3%)	0 (0%)	4 (4%)	0 (0%)	2 (2%)	222	3 (1%)	0 (0%)	2 (0,9%)	0 (0%)	0 (0%)

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Nacionalinės švietimo agentūros duomenis

Sveikatos priežiūros paslaugos teikiamos užsieniečiams ir Lietuvos gyventojams

Asmenų grupės	Teikiamos paslaugos
Drausti privalomuoju sveikatos draudimu	
Dirbantys ir valstybės lėšomis draudžiami: Lietuvos gyventojai, prieglobsčio gavėjai, karo pabėgėliai iš Ukrainos ¹³⁷	Ta pačia apimtimi ir tvarka: visos sveikatos priežiūros paslaugos, kaip LR gyventojams, kompensuojami vaistai ir medicinos pagalbos priemonės.
Nedrausti privalomuoju sveikatos draudimu	
Nedirbantys ir valstybės ar asmeninėmis lėšomis neapsidraudę: Lietuvos piliečiai prieglobsčio gavėjai, neužsiregistravę MIGRIS karo pabėgėliai iš Ukrainos	Būtiniosios paslaugos
Nedirbantys ir valstybės lėšomis nedraudžiami karo pabėgėliai iš Ukrainos, užsiregistravę MIGRIS	Būtinoji pagalba ir būtiniosios paslaugos; Papildomos paslaugos ¹³⁸ : <ul style="list-style-type: none"> ✓ imunoprofilaktika nuo COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos); ✓ nėštumo priežiūra; ✓ tikrinimas dėl tuberkuliozės Sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka; ✓ siuntimas į Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybą, teikiant jiems būtinąsias asmens sveikatos priežiūros paslaugas, kurių nesuteikus jų sveikatos būklė galėtų pablogėti tiek, kad jiems prireiktų skubiosios medicinos pagalbos paslaugų, nustatoma, kad jų sveikatos būklė atitinka neįgalumo, darbingumo lygio ir (ar) specialiųjų poreikių nustatymo tvarką reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytus kriterijus; ✓ mobiliosios slaugos paslaugos sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka asmenų registracijos centre; ✓ medicininės reabilitacijos paslaugos sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka (tik asmenys, sužeisti karinių veiksmų Ukrainoje metu); ✓ pavėžėjimas į II ir (ar) III lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančią asmens sveikatos priežiūros įstaigą planinėms būtinosioms paslaugoms gauti, taip pat pavėžėjimas į fizinės medicinos ir reabilitacijos paslaugas teikiančią asmens sveikatos priežiūros įstaigą būtinosioms paslaugoms gauti, jei pavėžėjimo metu nereikia teikti būtiniosios pagalbos; ✓ visuomenės sveikatos priežiūros paslaugos. Nemokamai išduodami vaistai ¹³⁹ .

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal teisės aktus ir SAM duomenis

¹³⁷ Valstybės lėšomis draudžiami užsieniečiai, kuriems suteikta laikinoji apsauga ir kurie yra: asmenys iki 18 metų; asmenys, gaunantys LR įstatymų nustatytą senatvės pensiją, netekto darbingumo pensiją ar šalpos neįgalumo pensiją; asmenys, gaunantys šalpos kompensaciją, jiems sukakus Socialinio draudimo pensijų įstatyme nustatytą senatvės pensijos amžių ar juos pripažinus netekusiais 60 proc. ir daugiau darbingumo, arba senatvės ar neįgalumo pensiją pagal šalies, iš kurios pasitraukusiems asmenims suteikta laikinoji apsauga, teisės aktus, arba LR arba šalies, iš kurios pasitraukusiems asmenims suteikta laikinoji apsauga, teisės aktų nustatyta tvarka yra pripažinti neįgaliaisiais.

¹³⁸ Vyriausybės 2022-03-16 nutarimas Nr. 224 (su pakeitimais).

¹³⁹ Sveikatos apsaugos ministro 2023-01-25 įsakymas Nr. V-109.

